

“Ἐγὼ εἶμι
ἡ ὁδὸς
καὶ ἡ ἀλήθεια
καὶ ἡ ζωή,,
(Ἰωάν. 14' 6)



ΟΡΘΟΔΟΣΕΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

Ἰδρυτής: Ἀρχιμ. ΕΥΣΕΒΙΟΣ ΜΑΤΘΟΠΟΥΛΟΣ † 1929

“Τὰ ρήματα,
ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν,
ἀνεῦμά ἐστι
καὶ ζωὴ ἐστι,,
(Ἰωάν. 5' 63)

Ἔτος 116ον | Μάρτιος 2026 | 4409

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ο Θεός, ἐν τοῖς ὡσὶν ἡμῶν ἠκούσαμεν, οἱ πατέρες ἡμῶν ἀνήγγειλαν ἡμῖν ἔργον, ὃ εἰργάσω ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν, ἐν ἡμέραις ἀρχαίαις. ἡ χεὶρ σου ἔθνη ἐξωλέθρευσεν, καὶ κατεφύτευσας αὐτούς, ἐκάκωσας λαοὺς καὶ ἐξέβαλες αὐτούς. οὐ γὰρ ἐν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτῶν ἐκληρονόμησαν γῆν, καὶ ὁ βραχίων αὐτῶν οὐκ ἔσωσεν αὐτούς, ἀλλ' ἡ δεξιὰ σου καὶ ὁ βραχίων σου καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ προσώπου σου, ὅπῃ εὐδόκησας ἐν αὐτοῖς. [Μὲ τὰ αὐτιά μας, ὦ Θεέ, ἠκούσαμεν, ὅταν ἀκόμη εἴμεθα παιδιὰ, καὶ οἱ πατέρες μας σύμφωνα με τὴν ἐντολὴν σου μᾶς διηγήθησαν τὸ θαυμαστὸν ἔργον τὸ ὅποσον σὺ εἰς ἐκείνας τὰς ἡμέρας των ἔκαμες. Ἡ παντοδύναμος δεξιὰ σου ἐξωλόθρευσε τὰ κατοικοῦντα τὴν Χαναὰν ἀμαρτωλὰ εἰδωλολατρικὰ ἔθνη καὶ κατεφύτευσας εἰς τὴν Χαναὰν ὡς μονίμους κατοίκους τῆς αὐτοῦς. Ἐπιώρρησες ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου λαοὺς ἀσεβεῖς καὶ τοὺς ἐξεδίωξες ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας. Οἱ πρόγονοί μας δὲν κατέκτησαν μετὰ τὴν ῥομφαίαν των ὡς κληρονόμοι των παντοτεινὴν τὴν γῆν Χαναὰν. Δὲν τοὺς ἔσωσε κατὰ τὰς μάχας ἐναντίον των εἰδωλολατρικῶν ἔθνων ἡ δύναμις τοῦ βραχίονός των, ἀλλὰ ἡ παντοδύναμος δεξιὰ σου, Κύριε, καὶ ὁ ἰδικός σου βραχίων, ἡ προσωπικὴ σου ἐμφάνισις καὶ εὐνοία, αὐτὰ τοὺς ἔσωσαν. Διότι σὺ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου εὐδόκησες νὰ τοὺς προσφέρῃς τὴν γῆν Χαναὰν] (Ψαλμ. 43: 2-4). Πόσα ταιριαστὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Ψαλμωδοῦ μετὰ τὰ γεγονότα ποὺ ὀδήγησαν στὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ πρὶν ἀπὸ διακόσια τόσα χρόνια! Ἡ παντοδύναμος δεξιὰ χεῖρα τοῦ Κυρίου ἦταν αὐτὴ ποὺ μᾶς ἀπελευθέρωσε ἀπὸ τὴν σκλαβιά τῶν αἰῶνων. Αὐτὸ ἐπίστευαν καὶ διεκήρυτταν οἱ πρωταγωνιστὲς τῆς παλλιγενεοῦς τοῦ 1821 μετὰ τὸ σύνθημά τους «Ἐλευθερία ἢ θάνατος».

Ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ συνθήματα τὰ ὅποια χρησιμοποίησαν. Ἀποτυπώθηκε στὶς πρῶτες σημαῖες τῶν Ἐπαναστατημένων Ἑλλήνων καὶ συμβολίζεται μέχρι σήμερον μετὰ τὶς ἐννέα λωρίδες τῆς ἐπίσημης σημαίας τοῦ κράτους μας. Κάθε λωρίδα συμβολίζει μίαν συλλαβὴν ἀπὸ τὸ σύνθημα αὐτό.

Ἐλευθερία ἢ θάνατος: Ἐλευθερία ἀπὸ τὴ δουλείαν τῶν Τούρκων κατακτητῶν. Ἐλευθερία ἀπὸ τὴν παρεμπόδιση καὶ τὸν διωγμὸ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ λατρείας ἀπὸ τὸν Τούρκο δυνάστη, ποὺ ἤθελε διὰ τῆς βίας νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀλλαξοπιστία. Ἐλευθερία στὴν ἐκμάθησι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ ἱστορίας, ἡ ὅποια συχνὰ ἐγίνετο στὰ κρυφὰ σχολεῖα. Καὶ συγχρόνως ἀγώνας μέχρι θανάτου γιὰ αὐτὴν τὴν ἐλευθερία πίστεως, λατρείας, ἑθνικῆς συνειδήσεως καὶ ἱστορίας.

Μετὰ ἀπὸ δύο αἰῶνες ἐλευθέρου βίου, δὲν μπο-

ροῦμε νὰ συναισθανθοῦμε τί σημαίνει νὰ εὐρίσκεσαι ὑπὸ καθεστῶς δουλείας. Δὲν μπορούμε νὰ νιώσουμε τὰ λεγόμενα στὸν Θούριο τοῦ Ρήγα: «καλύτερα μᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακή». Μάλιστα, στὴν ἐποχὴ μας, ποὺ ἡ ἐλευθερία ταυτίζεται στὴ σκέψη μικρῶν καὶ μεγάλων μετὰ τὴν ἀσυδοσία καὶ τὴν ἔλλειψη ὀρίων στὴν συμπεριφορὰ μας, δὲν γνωρίζουμε τὴν ἀληθινὴ ἐσωτερικὴ ἐλευθερία τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Αὐτὸ τὸ ὅποιο ὑπογράμμισε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλὰ οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπὸ πινος» (Α΄ Κορ. 6: 12).

Ἐλευθερία ἢ θάνατος: ἐὰν δὲν ὑπάρχει ἡ ἐλευθερία, ἡ ζωὴ ὁμοιάζει μετὰ τὸν θάνατο. Χωρὶς τὴν ἐλευθερία ὁ βίος καταστὰ ἀβίωτος. Ἡ ζωὴ ἐνὸς φυλακισμένου, ἐνὸς ὑποδουλωμένου (εἴτε ἐξωτερικῶς εἴτε ἐσωτερικῶς) δὲν βιώνεται ὡς ζωὴ, ἀλλὰ ὡς κόλαση, ὡς δυστυχία καὶ θλίψη. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, ἡ ἐλευθερία ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ συνέπεια, μπορεῖ κάποιος γιὰ τὴν ἐλευθερία νὰ προσφέρει, νὰ θυσιάσει τὴν ζωὴν του.

Ἀντιθέτως, ἀκόμη καὶ πολιορκημένοι, ἀκόμη καὶ φυλακισμένοι, ἀκόμη καὶ ὑπόδουλοι ἐξωτερικά, οἱ ἄνθρωποι μπορούν, ἐὰν θέλουν, νὰ διασώζουν τὴν ἐσωτερικὴν τους ἐλευθερίαν: νὰ παραμένουν ἐλεύθεροι στὸ φρόνημα καὶ στὴν ψυχὴ. Καὶ μπορούν νὰ ζοῦν μετὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐξωτερικῆς ἀπελευθερώσεώς τους, ἀφοῦ ἐσωτερικῶς εἶναι ἐλεύθεροι καὶ ἀδούλωτοι.

Τέλος, ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη συσχέτιση τῆς ἐλευθερίας μετὰ τὸν θάνατο στὸ ἐπίπεδο πλέον τῆς πνευματικῆς-χριστιανικῆς ζωῆς. Ἐὰν δὲν ὑπάρχει ἡ πνευματικὴ ἐλευθερία, δηλαδὴ ἡ ἐλευθερία ἀπὸ τὸν διάβολο καὶ τὴν ἀμαρτία, ποὺ ὑποδουλώνουν τὴν ψυχὴν μας, τότε ὁ ἄνθρωπος ὑπόκειται στὸν πνευματικὸ θάνατο, δηλαδὴ στὴν ἀπομάκρυνσή του, στὴν ἀποκοπὴν του ἀπὸ τὸν Θεό, ποὺ εἶναι ἡ πηγὴ ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀπώλεια τῆς ἐλευθερίας τῆς ψυχῆς μας μᾶς ὀδηγεῖ στὸν πνευματικὸ θάνατο, ἐνῶ ἡ ἀπελευθέρωσή μας ἀπὸ τὰ πάθη μᾶς ἐπαναφέρει στὴν αὐθεντικὴν ζωὴν κοντὰ στὸν Θεό.

Ἔτσι ἔβλεπαν τὸ ζήτημα τῆς ἐλευθερίας οἱ πατέρες καὶ οἱ μητέρες τοῦ γένους μας, καὶ γι' αὐτὸ ἐπέλεξαν τὸν θάνατο, γιὰ νὰ μᾶς τὴν προσφέρουν.

Ἡ ἐλευθερία ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ συνέπεια, μπορεῖ κάποιος γιὰ τὴν ἐλευθερία νὰ προσφέρει, νὰ θυσιάσει τὴν ζωὴν του.

1826-2026

200 χρόνια από την Έξοδο του Μεσολογγίου

Ἄν ποῦμε ὅτι ἡ Ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου ἀντιπροσωπεύει μία ἀπὸ τὶς κορυφαῖες νίκες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, μπορεῖ νὰ φανοῦμε ὅτι λέμε κάτι παράδοξο. Σίγουρα, ἡ ἥρωικὴ ἀντίσταση τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Μεσολογγίου προκάλεσε ἀτάπληξη σὲ ὅλο τὸν πολιτισμένο κόσμο. Ἀλλά, τελικά, τὸ Μεσολόγγι ἔπεσε. Τὸ συγκλονιστικὸ νέο καταρράκωσε τὸ ἠθικὸ τῶν Ἑλλήνων, προκαλώντας τὴ διάλυση τῆς Γ΄ Ἐθνοσυνέλευσης τῆς Ἐπιδαύρου καὶ τὴν πτώση τῆς κυβέρνησης Κουντουριώτη. Διότι ἡ πτώση τοῦ Μεσολογγίου ἔμοιαζε νὰ ἐπισφραγίζει τὸν θάνατο τῆς Ἐπανάστασης. Καὶ ὅμως, ὅσο παράδοξο καὶ ἂν μοιάζει αὐτό, τὸ Μεσολόγγι ἀντιπροσωπεύει μιὰ νίκη ἀπὸ τὶς πιὸ καθοριστικὲς τῆς Ἐπανάστασης.

Ἀπὸ μία ἄποψη, τὸ Μεσολόγγι εἶναι οἱ Θερμοπόλες τοῦ νεώτερου Ἑλληνισμοῦ. Καὶ ἀξίζει νὰ ἀναλογισθοῦμε τί εἶναι αὐτὸ πού τιμᾶμε στὶς Θερμοπόλες. Ὅχι ἀπλῶς ὅτι μιὰ χούφτα Ἑλληνες, λίγοι ἀπέναντι σὲ ἀπειράριθμους, ἔπασαν ἓνα στρατηγικὸ πέρασμα (ἂν οἱ Πέρσες περνοῦσαν ἀπὸ τὶς Θερμοπόλες, θὰ ξεκύνονταν στὶς πεδιάδες τῆς Βοιωτίας, καὶ τότε τὰ πράγματα θὰ ἦταν πολὺ δύσκολα...) καὶ ἀντέταξαν ἐκεῖ ἥρωικὴ ἀντίσταση, μέχρι ἐσχάτων. Τὸ μεγαλεῖο τῆς θυσίας τοῦ Λεωνίδα καὶ τῶν 300 Λακεδαιμονίων –ἀλλὰ καὶ τῶν 700 Θεσπιέων, πού ἐπέλεξαν νὰ μοιραστοῦν τὴν τύχη τους– εἶναι ὅτι ἔμειναν καὶ ἔπασαν μέχρι ἐνός, ὅταν δὲν ὑπῆρχε πιὰ κανένας λόγος νὰ τὸ κάνουν, καθὼς οἱ Πέρσες, μὲ τὴν προδοσία τοῦ Ἐφιάλτη, εἶχαν ἤδη περάσει. Αὐτὴ ἡ θυσία δὲν ἐξυπηρετοῦσε πλέον καμμία στρατηγικὴ σκοπιμότητα, δὲν ὑπάκουε σὲ καμμία λογικὴ. Ἀλλὰ αὐτὴ ἀκριβῶς συγκλόνισε ἀκόμα καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς Πέρσες, καὶ ἦταν σίγουρα ἓνας ἀπὸ τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ σατράπης Τριτανταίχμης, διερμηνεύοντας ἀσφαλῶς τὰ συναισθήματα πολλῶν Περσῶν, ἀναφώνησε αὐθόρμητα πρὸς τὸν Μαρδόνιο, τὸν κατεξοχὴν ὑποκινητὴ τῆς ἐκστρατείας στὴν Ἑλλάδα: «Παπαί, Μαρδόνιε, οἶους ἐπ’ ἄνδρας ἠγάγες πολεμησομένους ἡμέας...» (= Ἀλλοίμονο, Μαρδόνιε, τί ἀνθρώπους μᾶς ἔφερες νὰ πολεμήσουμε...).

Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ Μεσολόγγι. Μέχρις ἐνός σημείου, ἡ στρατηγικὴ του σημασία ἦταν προφανής. Ἡ βασικὴ στρατηγικὴ ἐπιδίωξη τῶν Τούρκων ἦταν νὰ περάσουν στρατεύματα στὴν Πελοπόννησο, γιὰ νὰ καταστρίψουν τὴν Ἐπανάσταση. Αὐτὸ δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ ἀπὸ τὸ Αἶγαῖο, χάρη στὸν ἑλληνικὸ στόλο. Ἀλλὰ καὶ ὅταν δοκίμασαν μὲ τὸν Δράμαλη νὰ περάσουν στὴν Πελοπόννησο ἀπὸ τὴν Ἀττικὴ καὶ τὴν Κορινθία, συνειδητοποίησαν μὲ τὸν πιὸ ὀδυνηρὸ τρόπο ὅτι τὰ στενὰ ὄρεινὰ περάσματα αὐτῆς τῆς διαδρομῆς ἦταν παγίδες θανάτου. Ὁ δρόμος πού τοὺς ἔμενε ἦταν τὸ στενὸ θαλάσσιο πέρασμα ἀπὸ τὸ Ἀντίρριο στὸ Ρίο. Ἀλλὰ βέβαια οἱ Τούρκοι δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ἀναλάβουν τὴν πρωτοβουλία διάσχισης τῶν στενῶν μὲ πλοῖα κατάφορτα μὲ στρατεύματα, ὅσο οἱ Ἑλληνες διατηροῦσαν ἰσχυρὴ βάση γιὰ τὸν στόλο τους δυὸ βήματα ἀπὸ τὸ στενὸ

αὐτὸ πέρασμα, στὸ Μεσολόγγι. Ἴδου λοιπόν, μὲ λίγα λόγια, ἡ στρατηγικὴ σημασία τοῦ Μεσολογγίου.

Ναί, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ στρατηγικὴ σημασία δὲν ὑπῆρχε πλέον τὸ 1825-26. Τότε οἱ Τούρκοι δὲν χρειάζονταν πιὰ τὸ Μεσολόγγι, γιὰ νὰ περάσουν στὴν Πελοπόννησο, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ὅτι οἱ δυνάμεις τοῦ Ἱμπραὴμ ὄχι ἀπλῶς βρισκόνταν ἤδη στὴν Πελοπόννησο, ἀλλὰ καὶ σχεδόν... «ἀλώνιζαν» ἐκεῖ. Ἡ ἐπικὴ ἀντίσταση τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων, ἡ ὑπεράνθρωπη ἀντοχὴ τους καὶ τέλος ἡ συγκλονιστικὴ ἐπιλογὴ τῆς Ἐξόδου δὲν ὑπάκουαν λοιπόν σὲ καμμία στρατηγικὴ ἀναγκαιότητα, σὲ καμμία λογικὴ. Οἱ Ἐλευθεροὶ Πολιορκημένοι προτίμησαν τὸν θάνατο, ὄχι γιὰ τὸ ἐπέτασε κάποια στρατηγικὴ σκοπιμότητα ἢ κάποια λογικὴ, ἀλλὰ ἀπλῶς γιὰ τὸ δὲν διανοῦνταν τίποτε ἄλλο παρὰ πῶς εἶτε θὰ ζοῦσαν ἐλεύθεροι, εἶτε θὰ πέθαιναν ἐλεύθεροι.

Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι πού ἀνίγαγε τὸ Μεσολόγγι σὲ σύμβολο. Αὐτὸ εἶναι πού προκάλεσε στὴν Εὐρώπη ἓνα πρωτοφανὲς ξέσπασμα φιλελληνισμοῦ. Ἀκόμη καὶ οἱ πιὸ σφοδροὶ πολέμιοι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης δὲν μποροῦσαν νὰ μὴν ἀναγνωρίσουν τὸ μεγαλεῖο τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Ὁ σύμβουλος τοῦ Μέττερνιχ, διπλωμάτης Φρῆντριχ Γκέντς, ὀρκισμένος πολέμιος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, ἔγραφε σὲ ἀναφορὰ πού ὑπέβαλε στὴν Ἱερὰ Συμμαχία στὶς 9 Σεπτεμβρίου 1825: «Ὁ, τι καὶ ὅπως καὶ ἂν φρονεῖ κανεὶς γιὰ τοὺς Ἑλληνες, δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπος πού νὰ μπορεῖ νὰ διαβάσει χωρὶς ἐνδιαφέρον, χωρὶς συμπάθεια μάλιστα, τὰ ἀποσπάσματα τοῦ ἡμερολογίου τῆς πολιορκίας, διότι οὔτε φίλοι οὔτε ἐχθροὶ μποροῦν νὰ ἀρνηθοῦν ὅτι ἡ ὑπεράσπιση τοῦ Μεσολογγίου, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἔκβασή της, εἶναι ἀληθὲς “ἠρώων ἔργον”». Ἀκόμη καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μέττερνιχ, ὅταν ὁ Σουλτάνος ἀξίωσε τὴν καταστολὴ τῆς ἐπανάστασης μὲ στρατεύματα τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, λέγεται ὅτι τοῦ τό «ἔξοψε»: «Τώρα πιὰ, μετὰ τὸ Μεσολόγγι, αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον...».

Καὶ ὑπάρχει καὶ κάτι ἄλλο, πού ἀσφαλῶς οἱ Ἑλληνες δὲν γνώριζαν, ὅταν θρηνοῦσαν γιὰ τὸ Μεσολόγγι: Τὸ Μεσολόγγι εἶχε πείσει ὅτι Ἑλληνες καὶ Τούρκοι δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ζήσουν ξανά μαζί. Δυσμῆση ἐβδομάδες πρὶν τὴν ἠρωικὴ Ἔξοδο, στὶς 23 Μαρτίου / 4 Ἀπριλίου 1826, ἡ Μεγάλῃ Βρετανία καὶ ἡ Ρωσία εἶχαν ὑπογράψῃ μυστικὰ τὸ Πρωτόκολλο τῆς Πετρούπολης, μὲ τὸ ὁποῖο συμφωνοῦσαν νὰ μεσολαβήσουν γιὰ τὸν τερματισμὸ τῶν ἐχθροπραξιῶν, προτείνοντας τὴν ἴδρυση μιᾶς αὐτόνομης ἑλληνικῆς ἐπικράτειας. Σύντομα ἡ Γαλλία θὰ προσχωροῦσε στὴν ἴδια λογικὴ, συνυπογράφοντας τὴ Συνθήκη τοῦ Λονδίνου. Καὶ αὐτὴ, μὲ τὴ σειρά της, θὰ ὀδηγοῦσε στὸ Ναβαρίνο.

Γιὰ τοὺς Ἑλληνες πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ στὴν Ἐπίδαυρο γιὰ τὴ Γ΄ Ἐθνοσυνέλευση, τὸ Μεσολόγγι ἦταν μιὰ μάχη πού εἶχε χαθεῖ. Καὶ ὅμως, τὸ Μεσολόγγι ἦταν ἡ πιὸ περιφανής –ἢ πιὸ καθοριστικὴ μάλιστα– γιὰ τὴν ἔκβαση τῆς Ἐπανάστασης – ΝΙΚΗ.

Ἀκολουθίες τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς

Ὁ Κατανυκτικὸς Ἑσπερινὸς τελεῖται τὰ ἀπογεύματα τῶν Κυριακῶν. Στὴν ἀρχὴ ὁ λειτουργὸς ἱερέας φορᾷ τὰ γιορτινὰ ἄμφια τῆς Κυριακῆς καὶ κατόπιν τὰ ἀλλάζει καὶ βάζει τὰ πένθιμα ἄμφια τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ὀνομάζεται κατανυκτικὸς, γιατί προκαλεῖ κατάνυξη, δηλαδὴ μετάνοια καὶ συντριβὴ γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας.

Παραθέτουμε ἕνα ἐνδεικτικὸ τροπάριο: «*Ἀρισταῖς λογιμοῖς, περιπεσῶν ὁ Ἀδάμ ἐκλάπη τὸν νοῦν, τραυματισθεὶς τὴν ψυχὴν, καὶ ἔκειτο γυμνὸς ἀντιλήψεως· οὔτε Ἰερεὺς ὁ πρὸ τοῦ νόμου προσέσχευεν αὐτῷ· οὔτε Λευΐτης ὁ μετὰ τὸν νόμον ἐπέιδεν αὐτόν· εἰ μὴ σὺ ὁ παραγενόμενος Θεός, οὐκ ἐκ Σαμαρείας, ἀλλ' ἐκ τῆς Μαρίας Θεοτόκου· Κύριε δόξα σοι*» (Ὁ Ἀδάμ, ἀφοῦ ἔπεσε στοὺς λογισμοὺς ποὺ σὰν ἄπιστος τοῦ ἔκλεψαν τὸν νοῦ του, τραυματίσθηκε στὴν ψυχὴ του καὶ βρισκόταν χωρὶς βοήθεια. Οὔτε ὁ Ἰερέας ὁ πρὶν τὸν μωσαϊκὸ νόμο τὸν πρόσεξε, οὔτε ὁ Λευΐτης ὁ μετὰ τὸν μωσαϊκὸ νόμο τὸν εἶδε μετὰ προσοχί. Παρὰ μόνον Ἐσὺ ὁ Θεὸς ποὺ ἤλθες κοντά μας, ὄχι ἀπὸ τῆ Σαμάρεια, ἀλλὰ ἀπὸ τῆ Θεοτόκου Μαρίας. Σὲ σένα, Κύριε, ἀνήκει ἡ δόξα. Δ' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν). Τὸ Μεγάλον Ἀπόδειπνον πραγματοποιεῖται ὅλες τὶς καθημερινὲς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἀπὸ Δευτέρα ἕως καὶ Πέμπτη καὶ τερματίζεται τῇ Μεγάλῃ Τρίτῃ τὸ βράδυ.

Ἡ ἔκταση καὶ τὸ μῆκος τοῦ Μεγάλου Ἀποδείπνου μετὰ τοὺς πολλοὺς Ψαλμοὺς ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὀδηγοῦν τὸν προσευχόμενον χριστιανὸ νὰ ἀφιερῶνει περισσότερο χρόνο στὴν καθημερινή του προσευχή. Τὴν καθαρὰ, μάλιστα, ἑβδομάδα, στίς ἐκκλησίες μαζί μετὰ τὸ Μέγα Ἀπόδειπνον ψάλλονται καὶ τμήματα τοῦ Μεγάλου Κανόνος, αὐξάνοντας κατὰ πολὺ τὴν παρουσία μας στὸν ναό. Ἡ Ἀκολουθία μπορεῖ νὰ κουράζει σωματικὰ τὸν πιστό, ἀλλὰ τὸν ἀναπαύει ψυχικὰ καὶ τοῦ χαρίζει τὴν ψυχικὴ ἀνάταση, πέρα καὶ πάνω ἀπὸ τὴν τύρβη τῆς καθημερινότητας.

Ἡ πιὸ κατανυκτικὴ Ἀκολουθία τῆς περιόδου εἶναι ἡ *Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Τιμίων Δώρων*. Πρόκειται γιὰ μιὰ Λειτουργία ἡ ὁποία ἔχει στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἀναγνώσματα ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη (ἐνίοτε καὶ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη) καὶ εὐχὲς γιὰ τὴ θεία Μετάληψη.

Τὰ Τιμία Δῶρα ἔχουν ἤδη καθαγιασθεῖ ἀπὸ τὴν προηγούμενη Κυριακὴ μετὰ τὴν τέλεση τῆς κανονικῆς θείας Λειτουργίας καὶ τηροῦνται σὲ εἰδικὸ σκεῦος, προκειμένου νὰ προσφερθοῦν στοὺς πιστοὺς ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ μεταλάβουν. Γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάζονται προηγιασμένα.

Ἡ «Προηγιασμένη» μπορεῖ νὰ γίνεται κάθε ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος κατὰ τὴν διάρκειά τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Σάββατο καὶ τὴν Κυριακὴ. Οὐσιαστικὰ τελεῖται, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ κοινωνοῦν συχνά, εἰ δυνατόν καὶ καθημερινά, οἱ νηστεύοντες καὶ ἀγωνιζόμενοι χριστιανοί.

Γιὰ τὴ συμμετοχὴ στὴν θεία Μετάληψη ἀπαιτεῖται ἡ λεγόμενη εὐχαριστιακὴ νηστεία, δηλαδὴ ἀσιτία καὶ ἀποσία ἀπὸ τὸ πρῶν μέχρι τὴν ὥρα τελέσεως τῆς

Λειτουργίας. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ σὲ πολλοὺς ναοὺς τελεῖται σὲ πρωινὴ ὥρα, γιὰ νὰ μὴ μένουν νηστικοὶ οἱ πιστοὶ ὀλόκληρη τὴν ἡμέρα, ὅταν τελεῖται τὸ ἑσπέρας ἢ καὶ τὸ βράδυ.

Αὐτὸ μᾶς ἐνθυμίζει τὰ πρωτοχριστιανικὰ χρόνια, τότε ποὺ οἱ χριστιανοὶ περιμέναν κάθε ἑσπέρας, γιὰ νὰ μεταλάβουν καὶ νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τὸν ἀγαπημένο τους Κύριο.

Ἡ ὁμορφότερη Ἀκολουθία τῆς περιόδου εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ *Ἀκάθιστος Ὑμνος*. Μέσα στὴν πένθιμη καὶ κατανυκτικὴ περίοδο, τὰ βράδια τῶν Παρασκευῶν, οἱ ἱερεῖς φοροῦν τὰ λευκὰ ἄμφια καὶ ψάλλουν τὸ ἑξαισιο αὐτὸ ποίημα, τὸ ὁποῖο γιὰ τόσους αἰῶνες συγκινεῖ τοὺς Ὀρθοδόξους. Τὰ ἀνεπάλπλα «χαῖρε» τὰ ὁποῖα διαβάζει ἐμμελῶς ὁ λειτουργὸς ἔδωσαν τὴν ὀνομασία στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου ὡς «Χαιρετισμῶν» τῆς Παναγίας.

Ἡ Ἀκολουθία τῶν Χαιρετισμῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Μικροῦ Ἀποδείπνου, μέσα στὴν ὁποία ψάλλεται ἀπὸ τοὺς χοροὺς τῶν ψαλτῶν ὁ Κανὼνας τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου καὶ διαβάζεται μελωδικὰ ἀπὸ τὸν ἱερέα τὸ *Κοντάκιο* τοῦ Ἀκαθίστου. Οἱ εἰρμιοὶ (δηλαδὴ τὰ πρῶτα τροπάρια ἐκάστης ὥδης) τοῦ Κανόνος εἶναι δημιουργήματα τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, ἐνῶ τὰ τροπάρια τῶν ὥδων εἶναι ποίημα τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου.

Τὸ Κοντάκιο τοῦ Ἀκαθίστου ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ προοίμιον («*Τῆ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια ...*») καὶ 24 οἴκους (στροφές) μετὰ ἀλφαβητικὴ ἀκροστιχίδα. Εἶναι ἑξαισιος σὲ ποιητικὴ τέχνη ὕμνος, ἀγνώστου ποιητοῦ, καὶ ἔχει ριζωθεῖ στὴν ψυχὴ τῶν Ὀρθοδόξων χριστιανῶν. Τὸ πρῶτο μέρος ὀνομάζεται ἱστορικό (Α – Μ) καὶ ἀναφέρεται στὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου, στὴ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, στὴν προσκύνηση τῶν Μάγων, στὴν Ὑπαπαντὴ καὶ στὴ φυγὴ στὴν Αἴγυπτο. Τὸ δεύτερο μέρος (Ν – Ω) περιέχει θεολογικοὺς χαρακτηρισμοὺς γιὰ τὴ Θεοτόκο καὶ τὸν Κύριό μας καὶ ὀνομάζεται δογματικὸ μέρος.

Ὁ *Μέγας Κανὼν* τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐννέα ὥδες (ὀμάδες τροπαρίων) μετὰ πολλὰ τροπάρια σὲ κάθε ὥδή. Τὸ σύνολο τῶν τροπαρίων πλησιάζει τὰ 250! Στὰ τροπάρια γίνονται ἀναφορὲς σὲ πρόσωπα καὶ γεγονότα τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ψάλλεται τμηματικὰ τὴν Καθαρὰ Ἑβδομάδα καὶ ὀλόκληρος τὴν Πέμπτη τῆς Ε' ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν.

Παραθέτουμε ὠρισμένα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἑξαιρετικὰ τροπάρια μετὰ σύντομη μετάφρασή τους:

«*Πόθεν ἄρξομαι θρηνεῖν, τὰς τοῦ ἀθλίου μου βίου πράξεις; ποῖαν ἀπαρχὴν ἐπιθήσω Χριστέ, τῇ νῦν θρηνωδίῃ;*» (Ἀπὸ ποῦ νὰ ἀρχίσω νὰ θρηνῶ γιὰ τὶς πράξεις τῆς ἀθλίας μου ζωῆς; Ποιὰ ἀρχὴ νὰ βάλω πάνω πάνω, Χριστέ μου, σὲ αὐτὴ τὴ θρηνητικὴ ὥδή;).

«*Ἡμαῦρῳσα, τῆς ψυχῆς τὸ ὠραῖον, ταῖς τῶν παθῶν ἡδοναῖς, καὶ ὅλως τὸν νοῦν κοῦν ἀπετέλεσα*» (Μαύρισα τὸ ὠραῖο τῆς ψυχῆς μου μετὰ τὶς ἡδονὲς τῶν παθῶν καὶ κατάντησα ὀλοκληρωτικὰ τὸν νοῦ μου κῶμα).

«Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς Καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι. Καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί, ὥστε

μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσει αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστην αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Ἦσαν δὲ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν· τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; Τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρ-

ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΜΑΡΤΙΟΥ Β' ΝΗΣΤΕΙΩΝ (ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ)

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ Μάρκ. β' 1-12
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Έβρ. α' 10 - β' 3

τίας εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός; Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογιζόνται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν

αὐτοῖς· τί ταῦτα διαλογιζέσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Τί ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; Ἴνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας - λέγει τῷ παραλυτικῷ· σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν λέγοντας ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν».

Η ΡΙΖΑ ΤΩΝ ΔΕΙΝΩΝ ΚΑΙ Η ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΙΝΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

«Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου».

Εἶναι ἓνα ἀδιαμφισβήτητο γεγονός ὅτι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἔρχεται καθημερινὰ ἀντιμέτωπος μὲ ἓνα πλῆθος προβλημάτων, πού φαντάζουν, στίς περισσότερες περιπτώσεις, ἄλυτα καὶ δυσβάσταχτα. Ἡ φτώχεια, ἡ κοινωνικὴ ἀνισότητα, ἡ ἀδικία, οἱ πολεμικὲς συγκρούσεις πού γενικεύονται ἀπρόβλεπτα σὲ διάφορα σημεῖα τοῦ πλανήτη καὶ ἡ γενικότερη ἀλλοτρίωση τοῦ προσώπου, ἡ ὁποία παρατηρεῖται πλέον ὅλο καὶ ἐντονότερα, δημιουργοῦν ἓνα κλίμα σύγχυσης, ἀνψυχίας ἢ ἀκόμα καὶ ἀπόγνωσης.

Μέσα σὲ αὐτὴ τὴν πνιγρὴν πραγματικότητα, ὁ ἄνθρωπος δὲν παύει ποτὲ νὰ ἀναζητεῖ τὴ λύση στὰ προβλήματα πού τὸν ταλαιπωροῦν. Ἀντὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος νὰ προσεγγίσει τὴ γενεσιουργὸ αἰτία τῶν προβλημάτων του, προσπαθεῖ νὰ τὰ ἐπιλύσει μὲ ἐπιφανειακὲς μεθόδους. Ταυτίζεται μὲ διάφορες κοσμικὲς ἰδεολογίες, ἐναποθέτει τὶς ἐλπίδες του σὲ ἡγέτες πού ὑπόσχονται οὐτοπίες καὶ εὐκόλες λύσεις, ἢ ἀναζητᾷ τὴν εὐτυχία σὲ ὕλικές ἀπολαύσεις πού προσφέρουν μόνο πρόσκαιρη λήθη. Μπορεῖ νὰ βρῆσει τρόπους νὰ ἀπαλύνει προσωρινὰ τὸν πόνο του, ἀλλὰ δὲν καταφέρνει νὰ λυτρωθεῖ οὐσιαστικὰ ἀπὸ αὐτόν, διότι ἀγνοεῖ τὴ βαθιὰ ρίζα ὧν τῶν δεινῶν του: τὴν ἁμαρτία. Σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, μὲσω τῆς ἁμαρτίας εἰσῆλθε τὸ κακὸ στὸν κόσμον (Ρωμ. 5:12). Ἡ ἁμαρτία εἶναι ἡ «μπτέρα ὧν τῶν κακῶν» καὶ ὁ ἀνασταλτικὸς παράγοντας γιὰ τὴν ἀληθινὴ εὐημερία μας, καθὼς ἀποτελεῖ μιὰ ὄντολογικὴ ἀσθένεια πού παραλύει τὶς πνευματικὲς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Λυτρωτὴς καὶ τὸ Θεῖο Δῶρο τῆς Ἀφέσεως

Ποιὸς μπορεῖ πραγματικὰ νὰ λυτρώσει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ κακὸ καί, κυρίως, ἀπὸ τὴν ἁμαρτία πού τὸ προκαλεῖ; Μόνο ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἔχει τὴ δύναμη καὶ τὴ βούληση νὰ θεραπεύσει καὶ νὰ λυτρώσει τὸν ἄνθρωπο. Ἡ φράση Του πρὸς τὸν παραλυτικὸ τῆς Καπερναοῦμ, «Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου», ἀποτελεῖ τὴν ἀπάντησιν σὲ κάθε ἀνθρώπινη ἀγωνία. Ἡ ἄφεσις αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀνεκτίμητη δωρεὰ πρὸς ὅλους μας καὶ ἔχει πολὺ ἀνώτερον ἀξία ἀπὸ μιὰ ἀπλὴ σωματικὴ θεραπεία. Ἐνῶ ἡ ἴασις τοῦ σώματος εἶναι πρόσκαιρη, ἡ λύτρωσις ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἀπελευθερώνει τὴν ἀθάνατη ψυχὴ, καταστρέφοντας ὄχι μόνο τὶς συνέπειες, ἀλλὰ καὶ τὴν ἴδια τὴ ρίζα τοῦ κακοῦ.

Γιὰ νὰ μᾶς χαρίσει αὐτὴν τὴν πολυπόθητη ἐλευθερία, ὁ Κύριος ἔπραξε τὸ ἀνεκτίμητο, κάτι πού ὁ ἄνθρωπινος

νοῦς δύσκολα μπορεῖ νὰ συλλάβει: ἀνέβηκε στὸν Σταυρὸ καὶ σῆκωσε ἐκουσίως τὸ βαρὺ φορτίο τῶν δικῶν μας ἁμαρτιῶν. Μὲ τὴ θυσία Του αὐτῆ, μᾶς πρόσφερε τὴ δυνατότητα μιᾶς «καινῆς ζωῆς» καὶ μᾶς ἀπάλλαξε ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἐνοχῶν πού μᾶς κρατοῦσαν καθηλωμένους. Ἀλλὰ καὶ σήμερα, τὸ θεῖο αὐτὸ δῶρο συνεχίζεται ἀδιάλειπτα μῆσα στὴν Ἐκκλησία. Τὸ μυστήριον τῆς Μετανοίας καὶ τῆς Ἐξομολογήσεως εἶναι τὸ λιμάνι ὅπου κάθε ἄνθρωπος, ἀνὰ πᾶσα στιγμή, μπορεῖ νὰ μετέχει αὐτῆς τῆς μεγάλης δωρεᾶς. Μὲσω τοῦ πνευματικοῦ πατέρα, ὁ πιστὸς ἐπανασυνδέεται μὲ τὸν Θεό, μὲ τὴν ἀπαραίτητη βέβαια προϋπόθεσι τῆς εἰλικρινοῦς μετάνοιας καὶ τῆς δυνατῆς πίστεως — μιᾶς πίστεως ἀνάλογης μὲ ἐκείνη τῶν φίλων τοῦ παραλυτικοῦ, οἱ ὅποιοι μὲ κόπο καὶ ἀφοσίωσιν τὸν ἔφεραν μπροστὰ στὸν Σωτῆρα.

Ἡ Μεταμόρφωσις τῆς Ζωῆς ὡς Μαρτυρία στὸν Κόσμον

Ἡ ἐμπειρία τῆς ἀφέσεως δὲν εἶναι ἓνα στατικὸ γεγονός, ἀλλὰ μιὰ δυναμικὴ ἀρχὴ πού ὀφείλει νὰ μεταμορφώσει ὅλην μας τὴν ὑπαρξιν. Ἐχοντας βιώσει τὴν ἀνακούφισιν καὶ τὴν ἐλευθερία πού χαρίζει ὁ Λυτρωτὴς τῶν ψυχῶν μας, ἔχουμε τὸ χρέος νὰ μεταδώσουμε αὐτὸ τὸ βίωμα στὸν σύγχρονον κόσμον. Αὐτὸ δὲν ἐπιτυγχάνεται μόνο μὲ λόγια, ἀλλὰ κυρίως μὲ τὸ νὰ γίνουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι φωτεινὰ παραδείγματα γιὰ τοὺς συνανθρώπους μας. Ὅταν οἱ ἄλλοι γύρω μας παρατηρήσουν μιὰ οὐσιαστικὴ ἀλλαγὴ στὴ ζωὴ μας, μιὰ μεταβολὴ πού πηγάζει ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ πνεύματος, τότε εἶναι πολὺ πιθανὸ νὰ παρακινήθουν καὶ ἐκεῖνοι νὰ ἀναζητήσουν τὴν ἴδια πηγὴ ζωῆς.

Ἄς ἀφήσουμε, λοιπόν, πίσω μας ὅλα ἐκεῖνα τὰ πάθη καὶ τὶς συνήθειες πού μᾶς κρατοῦν δέσμιους καὶ μᾶς ἐμποδίζουν νὰ δοῦμε τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. Ὁ παραλυτικὸς τοῦ Εὐαγγελίου, τὴ στιγμή πού ἔλαβε τὴν ἄφεσιν, σπκώθηκε ὀρθίος, πῆρε τὸ κρεβάτι του —σύμβολον τῆς πρότερης ἀδυναμίας του— καὶ ἀποχώρησε θεραπευμένος μπροστὰ στὰ μάτια ὧν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο, καλοῦμαστε καὶ ἐμεῖς νὰ ἀποχωρήσουμε ὀριστικὰ ἀπὸ ἀμετάκλητα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς ἁμαρτίας. Ἄς σπκωθοῦμε ἀπὸ τὸ πνευματικὸν μας τέλημα καὶ ἄς βαδίσουμε μὲ ἐμπιστοσύνην στὸν δρόμον τῆς σωτηρίας, μαρτυρώντας μὲ τὴ ζωὴν μας ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ μόνος πού μπορεῖ νὰ δώσει νόημα καὶ φῶς στὸ σκοτάδι τοῦ σύγχρονου κόσμου.

«Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον ἂν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος ἀνάλλαγμα

ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ
Γ' ΝΗΣΤΕΙΩΝ (ΣΤΑΥΡΟΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ)
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ Μάρκ. ν' 34 - θ' 1
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Ἐβρ. δ' 14 - ε' 6

τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυθῇ με καὶ τοὺς ἐμούς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἀμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυθήσεται αὐτὸν ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.
Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἔληλυθῆσαν ἐν δυνάμει».

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΨΥΧΗ

«ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι».

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, γνωρίζοντας τὴν ἀνθρώπινη φύση, διακρίνει ἔγκαιρα τὴ δυσκολία τῶν μαθητῶν Του νὰ συλλάβουν τὸ πνευματικὸ βάθος καὶ τὴν ὄντολογικὴ ἀξία τῆς ἀποστολῆς Του. Ἡ κατανόησή τους παραμένει ἐγκλωβισμένη στὰ κοσμικὰ πρότυπα τῆς ἰσχύος καὶ τῆς δόξας. Τὸ ἀποκορύφωμα αὐτῆς τῆς παρεξήγησης ἐκδηλώνεται στὸ πρόσωπο τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Ὃταν ὁ Κύριος ἀρχίζει νὰ ἀποκαλύπτει τὸ ἐπερχόμενο Πάθος, τὸν σταυρικὸ θάνατο καὶ τὴν ἔνδοξον Ἀνάσταση, ὁ Πέτρος, ὠθούμενος ἀπὸ μιὰ ἀνθρώπινη ἀλλὰ ἀτελῆ ἀγάπη, ἐπιχειρεῖ νὰ Τὸν ἐπιτιμήσει.



Ἡ Ἐσωτερικὴ Ἀνασκόπηση ὡς Θεμέλιο τῆς Πνευματικῆς Ἐλευθερίας

Τὴ σημαίνει, ὅμως, στὴν πράξη νὰ ἐπιλέγει κανεὶς ἐλεύθερα νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Ἰησοῦ; Ἡ ἀπάντηση συμπυκνώνεται στὴν «ἀπάρνηση τοῦ ἑαυτοῦ». Δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ ἐκμηδένιση τῆς προσωπικότητας, ἀλλὰ

γιὰ τὴν ἐκθρόνιση τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ. Στὴν πνευματικὴ ζωὴ, ἡ προτεραιότητα μετατοπίζεται ἀπὸ τὸ «ἴδιον θέλημα» στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀναζήτησις τῆς ἐφήμερης ἀπόλαυσης καὶ τῶν ὑλικῶν κερδῶν, ποὺ συχνὰ θολώνουν τὴν κρίση μας, παραχωρεῖ τὴ θέση τῆς στὴν ἐπιδίωξη τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν.

Συμπληρωματικά, ὁ Χριστὸς ζητᾷ τὴν «ἄρση τοῦ σταυροῦ». Ὁ σταυρὸς ἐδῶ συμβολίζει κάθε δυσκολία, κάθε προσωπικὸ ἀγῶνα καὶ κάθε ἐμπόδιο ποὺ ἀνακύπτει στὴν πορεία πρὸς τὴν κάθαρση καὶ τὴ θέωση. Ἡ πορεία αὐτὴ ἔχει ἀναπόφευκτο κόστος· ἀπαιτεῖ θυσιᾶς καὶ συνεχῆ πνευματικὴ ἐργήγορση. Πρὶν ὅμως ἀντιμετωπίσουμε τὶς προκλήσεις τοῦ κόσμου, ὀφείλουμε νὰ ἐπιτελέσουμε μιὰ βαθιὰ ἐσωτερικὴ ἐργασία. Εἶναι ἀπαραίτητο νὰ σταθοῦμε μὲ εἰλικρίνεια ἀπέναντι στὸν ἑαυτὸ μας καὶ νὰ ἀναρωτηθοῦμε: Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ μὲ κρατᾷ δέσμιος; Ποιᾶς πλευρῆς τοῦ χαρακτῆρα μου, ποιᾶς «ἄστοχες» συνήθειες ἢ ποιὰ πάθη δηλητηριάζουν τὴν πνευματικὴ μου πρόοδο;

Αὐτὴ ἡ ἀνασκόπηση εἶναι τὸ κλειδί, γιὰ νὰ γίνουμε πραγματικοὶ ἀκόλουθοι τοῦ Κυρίου. Ὃταν καταφέρουμε νὰ ἐντοπίσουμε καὶ νὰ ἀπαρνηθοῦμε τὰ ἐσωτερικά μας βαρίδια, τότε καὶ μόνον τότε ἀποκτοῦμε τὴν ἀπαραίτητη πανοπλία γιὰ τὶς «ἐξωθεν» δοκιμασίες. Οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀπὸ τοὺς πρώτους μάρτυρες μέχρι τοὺς σύγχρονους ὁσίους τῶν ἡμερῶν μας, ἀκολούθησαν ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ μονοπάτι. Πέρασαν μὲ ἐπιτυχία τὴν δυσκολότερη ἐξέταση: αὐτὴ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου. Κατάφεραν νὰ νικήσουν τὸν ἑαυτὸ τους, γιὰ νὰ κερδίσουν τὸν Χριστό. Τὰ παραδείγματά τους στέκουν ὡς φωτεινοὶ ὁδοδείκτες, θυμίζοντάς μας ὅτι ἡ μαθητεία δὲν εἶναι ἓνα ἄπιαστο ἰδανικόν, ἀλλὰ μιὰ καθημερινή, δυναμικὴ δυνατότητα γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ ἐμᾶς ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ ζήσει «ἐν Χριστῷ».

Προετοιμασία γιὰ τὴ νέα πραγματικότητα

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἰησοῦ εἶναι συγκλονιστικὴ καὶ «βαριά»: «Ἔπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων». Μὲ αὐτὴ τὴ φράσις, ὁ Χριστὸς δὲν προσβάλλει τὸν μαθητὴ Του, ἀλλὰ ξεκαθαρίζει πῶς ὅτιδήποτε στέκεται ἐμπόδιο στὸ σχέδιο τῆς θείας οἰκονομίας —ἀκόμα καὶ ἡ καλοπροαίρετη ἀνθρώπινη λογική— ταυτίζεται μὲ τὴν πλάνη. Αὐτὴ ἡ αὐστηρὴ ὀριοθέτησις γίνεται τὸ προοίμιον γιὰ μιὰ δημόσια πρόσκλησις. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος περιγράφει πῶς ὁ Ἰησοῦς καλεῖ κοντὰ Του ὄχι μόνον τοὺς Δώδεκα, ἀλλὰ καὶ τὸν συγκεντρωμένον ὄχλον, γιὰ νὰ τοὺς προετοιμάσῃ γιὰ τὴ νέα πραγματικότητα.

Ὁ Χριστὸς προαναγγέλλει ἡμέρες δύσκολες, ὅπου ἡ φυσικὴ Του παρουσία θὰ λείψῃ καὶ οἱ ἀκόλουθοί Του θὰ βρεθοῦν ἀντιμέτωποι μὲ σκληρῆς δοκιμασίες. Σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο, ἡ πίστις παύει νὰ εἶναι μιὰ θεωρητικὴ παραδοχὴ καὶ γίνεται μιὰ βιωματικὴ ἐπιλογὴ. Οἱ θλίψεις ποὺ θὰ ἔρθουν θὰ λειτουργήσουν ὡς «κωνευτήρι», μέσα ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ ξεχωρίσουν οἱ πραγματικοὶ μαθητές, ἐκεῖνοι ποὺ ἡ ἀφοσίωσή τους δὲν κάμπτεται ἀπὸ τὶς ἐξωτερικῆς ἀντιξοότητες, ἀλλὰ ριζώνει στὴν ἐσωτερικὴ βεβαιότητα τῆς σωτηρίας.

Αὐτοκτονία ἢ αὐτοθυσία;

«Οἱ περιπτώσεις τερματίσεως τῆς ζωῆς κατὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 (π.χ. τῶν γυναικῶν στὸ Ζάλογγο) εἶναι πράξεις αὐτοκτονίας ἢ αὐτοθυσίας;»

Ἡ αὐτοκτονία, ἐνῶ ἐξωτερικῶς ὁμοιάζει μετὰ τὴν αὐτοθυσία, διαφέρει πάρα πολὺ στὴν οὐσία της καὶ στὰ κίνητρα ποὺ ὀδηγοῦν τὸν ἄνθρωπο στὴν διάπραξη τῆς μίας ἢ τῆς ἄλλης. Στὴν αὐτοκτονία τὰ κίνητρα εἶναι ἰδιοτελεῖα, καὶ παραιτεῖται κάποιος ἐκουσίως ἀπὸ τὴν ζωὴ ἕνεκα ἀπελπισίας καὶ ἀπογοητεύσεως, ἐνῶ στὴν αὐτοθυσία προσφέρει κάποιος τὴ ζωὴ του ἀνιδιοτελεῶς γιὰ τοὺς ἄλλους, ἢ γιὰ τὴν υπεράσπιση ἐνὸς υπερτέρου σκοποῦ, μιᾶς ἠθικῆς ἀξίας. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἐπαινεῖ τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοθυσίας: *«μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ᾗ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ»* (Ιω. 15: 13).

Ἡ διαφορά ἀνάμεσα στὴν αὐτοθυσία καὶ τὴν αὐτοκτονία εἶναι τεράστια. Κριτήρια γιὰ τὴ διάκρισή τους εἶναι τὰ κίνητρα ποὺ ὀδηγοῦν στὸν τερματισμὸ τῆς ζωῆς. Ὅταν τὰ κίνητρα εἶναι ἀνιδιοτελεῖα, ἔχουμε αὐτοθυσία. Ὅταν εἶναι ἰδιοτελεῖα, ἔχουμε αὐτοκτονία. Στὴν πρώτη περίπτωση ὁ ἄνθρωπος ἐκλέγει τὸν θάνατο, ἐπιδιώκοντας τὴν πληρότητα τῆς προσωπικῆς ζωῆς καὶ κοινωνίας. Στὴ δεύτερη περίπτωση ἡ ἐκλογή τοῦ θανάτου πραγματοποιεῖται, γιὰτὴν χάνεται ἡ δυνατότητα προσωπικῆς ζωῆς καὶ κοινωνίας. *Κατὰ τὴν αὐτοθυσία νικᾷ ὁ ἄνθρωπος τὸν θάνατο μετὰ τὴν ἀγάπη. Κατὰ τὴν αὐτοκτονία νικεῖται ἀπὸ αὐτόν, γιὰτὴν ἀδυνατεῖ καὶ ἀγαπήσει.* Ἡ αὐτοθυσία κατέχει ἐξέχουσα θέση στὴν Ἐκκλησία. Ὁ Χριστὸς τὴν προβάλλει ὡς ὑψίστη μορφὴ ἀγάπης. Καὶ ὡς πρότυπο παρουσιάζει τὸν ἑαυτὸ του, ποὺ προσφέρεται *“ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς”* (Ιω. 6: 51)¹.

Ἡ Ἐκκλησία θεώρησε ὅτι τὸ μαρτύριο τῶν Χριστιανῶν σὲ κάθε ἐποχὴ ἐκφράζει τὴ μείζονα ἀγάπη τῶν πιστῶν πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοθυσίας χάριν Αὐτοῦ. Οἱ ἅγιοι Μάρτυρες γίνονται πρότυπα αὐτοθυσίας, ὅπως καὶ ἄλλοι χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι χάριν τῶν ἀδελφῶν τους (π.χ. σὲ περιόδους ἐπιδημιῶν) τοὺς ὑπηρετοῦσαν μετὰ κίνδυνο τῆς ζωῆς τους. «Χαρακτηριστικὸς τέλος εἶναι οἱ περιπτώσεις τῶν Χριστιανῶν ποὺ αὐτοκτόνησαν, γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴν ἀτίμωση. Αὐτοὶ τιμήθηκαν ὡς ἅγιοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία (π.χ. οἱ ἅγιες Δομνίνα, Βερίνη, Προσδόκη, Πελαγία). Ἡ ἀναγνώριση ἁγίων ποὺ αὐτοκτόνησαν, παρὰ τὴν ἀπαγόρευση καὶ κατάκριση τῆς αὐτοκτονίας, μαρτυρεῖ τὴν εὐρύτητα τοῦ πνεύματος τῆς Ἐκκλησίας. Προβάλλει τὴν ἐλευθερία τοῦ προσώπου ἀπέναντι στοὺς ἀπρόσωπους κανόνες καὶ ὑπογραμμίζει τὴν ποικιλία τῶν μορφῶν ἐκδηλώσεως τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς δὲν λαμβάνεται ὑπόψη ἡ τυπικὴ ἀντικειμενικὴ πράξη, ἀλλὰ ἡ προσωπικὴ διάθεση. Καὶ μετὰ τὴν ἀπόφασή της αὐτὴ δὲν ὑπάρχει στὴν πραγματικότητα ἐδῶ αὐτοκτονία, ἀλλὰ αὐτοθυσία»².

Μετὰ αὐτὸ τὸ πνεῦμα θὰ πρέπει νὰ προσεγγίσουμε καὶ τὶς περιπτώσεις ὁμαδικῶν θανάτων, ὅπως στὸ Ζάλογγο, στὸ Μεσολόγγι μετὰ τὴν ἀνατίναξη τῆς πυριταποθήκης ἀπὸ τὸν Καψάλη καὶ πλεῖστες ἄλλες. Αὐτὲς δὲν ἀποτελοῦν μορφὲς αὐτοκτονίας, ἀλλὰ αὐτοθυσίας. Τὸ κίνητρο αὐτῶν τῶν θανατώσεων δὲν ἦταν ἡ ἰδιοτελεῖα, ἀλλὰ ἡ προσφορά τῆς ζωῆς ὑπὲρ ἐνὸς ἀνωτέρου σκοποῦ καὶ μιᾶς υπερτέρας ἀξίας. Ἐν προκειμένῳ ἡ θυσία τῆς ζωῆς γιὰ τὴ διατήρηση τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας («ἐλευθερία ἢ θάνατος»). *«Ἐξήκοντα Σουλιώτισσαι προτιμήσασαι τὸν θάνατον ἢ νὰ συλληφθοῦν καὶ παραδοθοῦν εἰς τὴν ἀτιμίαν, ἔρριψαν πρῶτον τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὸ καῖνον βάραθρον ἐκ τῆς ἀποτόμου κορυφῆς τοῦ βράχου, εἶτα δὲ καὶ αὐταὶ κατεκρημνίσθησαν ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης»³.*

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὴν πράξη αὐτή, θὰ πρέπει νὰ γνωρίζουμε ὅτι ἀνὰ περιόδους, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας, οἱ Ἕλληνες πλήρωναν καὶ τὸν ὄνομασθέντα «φόρο τοῦ αἵματος» μετὰ τὸ φορικτὸ παιδομάζωμα τῶν μὲν ἀγοριῶν, γιὰ νὰ ἐπανδρώσουν τὰ τάγματα τῶν γενιτσάρων, τῶν δὲ κοριτσιῶν, γιὰ νὰ καταλήξουν στὰ χαρέμια καὶ στὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ ἀτίμωση τῶν κοριτσιῶν καὶ τῶν γυναικῶν ἦταν συνήθης τακτικὴ κατὰ τὴν ἐξέγερση τῶν προγόνων μας ἐναντίον τοῦ γένους μας ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς συμμάχους τους. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὠδηγοῦντο κάποιες γυναῖκες στὴν αὐτοθυσία τῆς ζωῆς τους, γιὰ νὰ μὴν ἀτιμασθοῦν ἢ γιὰ νὰ μὴν πωληθοῦν στὰ σκλαβοπάζαρα.

Ἡ Ἐκκλησία μας εὐχεται, μετὰ τῶν ἄλλων, γιὰ ὅσους ἀπεδήμησαν εἰς Κύριον, «τελειωθέντες» σὲ ἐξορίες, λιμούς, μαρτυρικὲς πορεῖες καὶ παρεπόμενα διωγμῶν καὶ πολέμων. Ὁ θάνατος αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἐντάσσεται στὶς θλίψεις καὶ κακουχίες τῶν πολέμων. Καὶ θεωρεῖ ὅτι οἱ χριστιανοὶ αὐτοὶ διὰ τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐτελειώθησαν, δηλαδὴ ἔγιναν τέλειοι, ἐδιάβησαν τὴν ἐνταῦθα ζωὴ καὶ ἐπέρασαν στὴν μακαρία ζωὴ πλοσίου τοῦ Θεοῦ.

Στὶς ἡμέρες μας, δυστυχῶς, *τὰ πρότυπα αὐτὰ* τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου *ὑποβαθμίζονται* καὶ ἐνίοτε *λοιδωροῦνται ἢ ἀμφισβητοῦνται* ἀπὸ μερίδα «προοδευτικῶν» συγγραφέων⁴. Αὐτοὶ οἱ θυσιασθέντες πρόγονοί μας ἔβλεπαν τὸ γένος, τὸ ἔθνος, τὴν κοινότητα, πρῶτα καὶ πάντω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶχαν πρόβλημα νὰ προσφέρουν τὸ ἐγὼ τους γιὰ τὸ ἐμεῖς, τὴ ζωὴ τους γιὰ τὰ ἰδανικὰ τῆς πατρίδος καὶ τῆς πίστεως. Ὅσοι, κατὰ συνέπεια, ὑποβαθμίζουν τὴν αὐτοθυσία τους σὲ αὐτοκτονία, ἀγνοοῦν τὸν πλοῦτο τῆς ἀγάπης τους καὶ τὰ ἰδανικὰ ποὺ φώλιαζαν στὰ στήθη τους καὶ συγκρίνουν τὰ ἀσύγκριτα.

δική μας.

3 Φιλ. Βιτάλη, «Ζαλόγγου Μονή», ΘΗΕ 5, 1188.

4 Βλ. ἀντίκρουση τῶν ἀποδομιστῶν ἐν: Γιώργου Καραμπελιά, *Συνωσιτισμένες στὸ Ζάλογγο* (Ἀθήνα: Ἐναλλακτικὲς Ἐκδόσεις, 2014²).

1 Γεωργίου Μαντζαρίδου, *Χριστιανικὴ Ἠθικὴ* (Θεσσαλονίκη: Πουρναράς, 1991³), σ. 420. Ἡ ὑπογράμμιση δική μας.

2 Γεωργίου Μαντζαρίδου, *Χριστιανικὴ Ἠθικὴ* (Θεσσαλονίκη: Πουρναράς, 1991³), σ. 422-423. Ἡ ὑπογράμμιση

Λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου

(ἀγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ)

«Στέλνει λοιπὸν ὁ Θεὸς τὸν ἀρχάγγελο στὴν Παρθένο, καὶ ἐνῶ μένει αὐτὴ παρθένος, τὴν κάνει μητέρα του μόνον μ' ἓναν χαιρετισμό, ἐπειδὴ βέβαια, ἂν θὰ συλλαμβανόταν μὲ σπέρμα, δὲν θὰ ἦταν καινὸς ἄνθρωπος, οὔτε ἀναμάρτητος καὶ σωτήρας τῶν ἀμαρτωλῶν. Γιατὶ ἡ κίνηση τῆς σάρκα στὴ διαδικασία τῆς γεννήσεως, καθὼς δὲν ὑποτάσσεται στὸν ταγμένο ἀπὸ τὸν Θεὸ νοῦ νὰ ἡγεμονεύει μέσα μας, δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀμέτοχη ἀπὸ ἀμαρτία. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Δαβὶδ ἔλεγε: “Ἐγινε ἡ σύλληψή μου ἀπὸ ἀμαρτωλοῦς γονεῖς καὶ μέσα σὲ ἀμαρτίες μὲ γέννησε ἡ μητέρα μου” (Ψαλμ. 50: 7). Ἄν λοιπὸν ἡ σύλληψη τοῦ Θεοῦ θὰ γινόταν ἀπὸ σπέρμα, δὲν θὰ ἦταν καινὸς ἄνθρωπος, οὔτε θὰ ἦταν ἀρχηγὸς τῆς καινῆς ζωῆς ποῦ ποτὲ δὲν παλαιώνει. Γιατὶ ἂν ἀνῆκε στὴν παλιὰ ἐκείνη κατηγορία τῶν ἀνθρώπων καὶ ἦταν κληρονόμος τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος, δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἔχει ὁ ἴδιος μέσα του ἀκέραιη τὴ θεότητα καὶ νὰ κάνει τὴ σάρκα του ἀνεξάντλητη πηγὴ ἀγιασμοῦ, ὥστε μὲ τὴν ἀφθονη δύναμή του νὰ ξεπλύνει τὸν μολυσμὸ τῶν προπατόρων καὶ ὅλους τοὺς μελλοντικοὺς ἀνθρώπους νὰ μπορεῖ νὰ τοὺς ἀγιάζει. Γι' αὐτὸ οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἄνθρωπος, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἦλθε καὶ μᾶς ἔσωσε, ἀφοῦ συνελήφθη καὶ σαρκώθηκε σὲ παρθενικὴ μήτρα καὶ παρέμεινε ἀναλλοίωτος Θεός.

“Καὶ τὸ ὄνομα”, λέει, “τῆς παρθένου ἦταν Μαριάμ”, αὐτὸ σημαίνει Κυρία. Συνυπάρχουν βέβαια καὶ ἡ ἀξία τῆς Παρθένου καὶ ἡ βεβαιότητα τῆς παρθενίας της καὶ ἡ ἐντελῶς ἀλλαγμένη ζωὴ της, ἡ ὁποία εἶναι ἀπολύτως ἐξακριβωμένο ὅτι θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηριθεῖ ἐντελῶς ἀμειπτη. Κυρίως ἐπειδὴ ἦταν ὄνομα καὶ πρᾶγμα παρθένος, κατεῖχε στὸν ἀνώτατο βαθμὸ τὴν ἀγνότητα ἔχοντας καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὴς δυνάμεις τῆς ψυχῆς κι ὅλες τὴς σωματικὲς αἰσθήσεις τελειῶς καθαρὲς ἀπὸ κάθε μολυσμὸ. Καὶ τόσο πολὺ ἔγκυρα καὶ σίγουρα καὶ θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ἀποδεδειγμένα καὶ σὲ ὅλα ἀπαραβίαστη ἦταν ὅλον τὸν καιρὸ, ὅπως μιὰ κλειστὴ θύρα φυλάγει τὰ ἀποταμιευμένα μέσα κι ἓνα κλειστὸ βιβλίον διατηρεῖ τὰ γραμμένα ἀθέατα ἀπὸ κάθε ἀναγνώστη, ἀφοῦ καὶ γι' αὐτὴν ἔχει γραφεῖ: “Αὐτὸ εἶναι τὸ κατὰ κλειστὸ βιβλίον καὶ αὐτὴ ἡ πύλη θὰ εἶναι κλειστὴ καὶ κανεὶς δὲν θὰ περάσει διὰ μέσου αὐτῆς” (Ἱερ. 39: 11, Ἰεζ. 44: 2).

Ἀλλὰ καὶ μ' ἄλλο τρόπο πάλι εἶναι Κυρία ἡ Παρθένος, ὡς πρὸς τὴν ἀξία της, ἀφοῦ δεσπόζει σ' ὅλα, καθὼς συνέλαβε τὸν φυσικὸ Δεσπότη τοῦ σύμπαντος ὄντας παρθένος καὶ τὸν γέννησε μὲ θεῖο τρόπο. Ἐπιπλέον εἶναι Κυρία, ὄχι μόνον ἐπειδὴ εἶναι ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε δουλεία καὶ ὑποταγμένη στὴ θεία ἐξουσία, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι ἡ πηγὴ καὶ ἡ ρίζα

τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἀπόρρητη καὶ χαρμόσυνη γέννα της».

«Πρὸς παρθένον μὲν οὖν τὸν ἀρχάγγελον ὁ Θεὸς πέμπει καὶ ταύτην μένουσαν παρθένον οἰκειᾶν ποιεῖται μητέρα διὰ μόνου προσηρήματος, ἐπειδήπερ εἶπερ ἐκ σπέρματος συνελήφθη, οὐκ ἂν ἦν καινὸς ἄνθρωπος, οὐδ' ἀναμάρτητος ἦν καὶ τῶν ἀμαρτόντων σωτήρ· ἡ γὰρ τῆς σαρκὸς πρὸς γένεσιν κινήσεις, ἀνυποτάκτως ἔχουσα πρὸς τὸν ἡγεμονεύειν τῶν ἐν ἡμῖν παρὰ Θεοῦ τεταγμένον νοῦν, οὐκ ἐκτὸς παντάπασιν ἀμαρτίας ἐστί. Διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν: “Ἐν ἀνομίαις συνελήφθη καὶ ἐν ἀμαρτίαις ἐκίσθησέ με ἡ μήτηρ μου” (Ψαλμ. 50: 7). Εἰ γοῦν ἐκ σπέρματος ἦν ἡ τοῦ Θεοῦ σύλληψις, οὐκ ἂν ἦν καινὸς ἄνθρωπος, οὐδὲ τῆς καινῆς καὶ μηδαμῶς παλαιουμένης ζωῆς ἀρχηγός· τοῦ γὰρ παλαιοῦ κόμματος ὢν καὶ κληρονόμος ἐκείνου τοῦ παισίσματος, οὐκ ἂν ἠδυνήθη τὸ πλήρωμα ἐν ἑαυτῷ φέρειν τῆς ἀκράτου θεότητος καὶ πηγὴν ποιῆσαι τὴν σάρκα τοῦ ἀγιασμοῦ ἀνεξάντλητον, ὡς καὶ τῶν προπατόρων ἐκείνων τὸν μολυσμὸν ἀποπλῦναι περιουσίᾳ δυνάμεως καὶ τοῖς ἐξῆς ἀρκεῖν πρὸς ἀγιασμὸν ἅπασι. Διὰ τοῦτο οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἦλθε καὶ ἔσωσεν ἡμᾶς, συλληφθεὶς καὶ σαρκωθεὶς ἐν μήτρᾳ παρθένου καὶ μείνας ἀναλλοιώτως Θεός.

“Καὶ τὸ ὄνομα”, φησί, “τῆς παρθένου Μαριάμ”, τοῦτο δὲ ἐρμηνεύεται Κυρία. Παρίστησι δὲ καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς Παρθένου καὶ τὸ βέβαιον τῆς παρθενίας καὶ εἰς τὸ ἐξηλλαγμένον αὐτῆς τοῦ βίου καὶ διὰ πάντων ἠκριβωμένον καὶ ὡς εἰπεῖν παναμώμητον· κυρίως γὰρ οὕσα φερωνύμως παρθένος, πᾶσαν εἶχε τὴν τῆς ἀγνεΐας παντελεῖ παγκτησίαν, παρθένος οὕσα καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις καὶ τὰς τοῦ σώματος αἰσθήσεις πάσας μολυσμοῦ παντὸς ὑπερανωκισμένας πλουτοῦσα· καὶ τοσοῦτο κυρίως τε καὶ βεβαίως, καὶ ὡς εἰπεῖν κεκυρωμένως, καὶ τοῖς πᾶσιν ἀσύλως τὸν ἅπαντα χρόνον, ὡσπερ ἡ κεκλεισμένη πύλη καὶ τὰ ἐντεθησαυρισμένα καὶ τὸ ἐσφραγισμένον βιβλίον ὀφθαλμοῖς ἄψαυστα τηρεῖ τὰ ἐγγεγραμμένα, ἐπεὶ καὶ περὶ αὐτῆς γέγραπται: “Τοῦτό ἐστι τὸ ἐσφραγισμένον βιβλίον καὶ αὕτη ἡ πύλη κεκλεισμένη ἐστί καὶ οὐδεὶς μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς” (Ἱερ. 39: 11, Ἰεζ. 44: 2).

Ἀλλὰ καὶ Κυρία πάλιν ἕτερον τρόπον ἡ Παρθένος κατὰ τὴν ἀξίαν, ὡς δεσπόζουσα πάντων, ἄτε τὸν φύσει τοῦ παντὸς Δεσπότην ἐν παρθενίᾳ συλλαβοῦσά τε καὶ τεκοῦσα θείως. Ἐπι γὰρ μὴν Κυρία καὶ ὡς οὐκ ἐλευθέρα μόνον δουλείας καὶ κυριότητος θείας ἐπειλημμένη, ἀλλὰ καὶ ὡς πηγὴ καὶ ρίζα τῆς τοῦ γένους ἐλευθερίας καὶ μάλιστα μετὰ τὸν ἀπόρρητον καὶ χαρμόσυνον τόκον».

Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ὁμιλία ΙΔ', 5-7 (PG 151), παρὰ: Δημητρίου Τσάμπη, Θεομητερικόν, τόμ. Β' (Θεσσαλονίκη: Λυδία, 2000), σσ. 234-239.

«Καὶ ἀποκριθεὶς εἰς ἓκ τοῦ ὄχλου εἶπε· διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρὸς σε, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. Καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ρήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει· ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; Ἔως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; Φέρετε αὐτὸν πρὸς με. Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. Καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ· πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; Ὁ δὲ εἶπε· παιδιοθέν. Καὶ πολλάκις αὐτόν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεῦντι. Καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδιοῦ μετὰ

ΚΥΡΙΑΚΗ 22 ΜΑΡΤΙΟΥ
Δ' ΝΗΣΤΕΙΩΝ (ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΟΣ)
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ Μάρκ. θ' 17-31
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Ἐβρ. στ' 13-20

δακρύων ἔλεγε· πιστεύω, κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος ἐπετίμησε τῷ πνεύματι

τῷ ἀκαθάρτῳ λέγων αὐτῷ· τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν, ἐγὼ σοὶ ἐπιτάσσω, ἐξέλθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. Καὶ κράξαν καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτόν ἐξήλθε, καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας αὐτόν τῆς χειρὸς ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη. Καὶ εἰσελθόντα αὐτόν εἰς οἶκον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτόν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. Καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γινῶ· ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται».

τῷ ἀκαθάρτῳ λέγων αὐτῷ· τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν, ἐγὼ σοὶ ἐπιτάσσω, ἐξέλθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. Καὶ κράξαν καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτόν ἐξήλθε, καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας αὐτόν τῆς χειρὸς ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη. Καὶ εἰσελθόντα αὐτόν εἰς οἶκον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτόν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. Καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γινῶ· ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται».

Η ΚΛΙΜΑΞ ΤΩΝ ΑΡΕΤΩΝ

Τὴν Δ' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν προβάλλει ἡ Ἐκκλησία μας τὴ μορφή τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, συγγραφέως τῆς *Κλίμακος*, καθὼς καὶ τὸ βιβλίον του στὸ ὁποῖο συνοψίζεται ἡ διδασκαλία γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ τὸν πνευματικὸ ἀγῶνα.

Ἡ λέξις κλίμαξ σημαίνει στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ τὴν σκάλα. Ἀναφέρεται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη σὲ ἕνα ὄνειρο τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ, στὸ ὁποῖο εἶδε μιὰ τεράστια σκάλα νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὴ γῆ καὶ νὰ φθάνει στὸν οὐρανό, καὶ πάνω σὲ αὐτὴν τὴν σκάλα νὰ ἀνεβοκατεβαίνουν μυριάδες ἄγγελοι. (βλ. *Γεν.* 28: 11-13).

Στὸ βιβλίον δόθηκε ὁ τίτλος *Κλίμαξ*, ἐπειδὴ σὰν μιὰ σκάλα μᾶς ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό. Εἶναι τὸ καταστάλαγμα τῆς ἐμπειρίας τοῦ ἁγίου αὐτοῦ ἀσκητοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐμπειρίας ὅλων τῶν ἀσκητῶν ἐν γενεῖ. Γιὰ αἰῶνες παραμένει ἐντρυφήμα λαϊκῶν καὶ μοναχῶν, γιὰ νὰ μᾶς ὑποδεικνύει τὸν τρόπο πὸς μᾶς ὁδηγεῖ κοντὰ στὸν Θεὸ καὶ τοὺς κινδύνους πὸς ἔχουμε νὰ ἀντιμετωπίσουμε ἀνεβαίνοντας αὐτὴν τὴν σκάλα.

Τὸ βιβλίον περιέχει τριάντα λόγους (κεφάλαια), στοὺς ὁποίους ἀναλύονται οἱ κύριες ἀρετὲς καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῶν διαφόρων κακιῶν-παθῶν σὰν τριάντα σκαλοπάτια, πὸς γιὰ νὰ προχωρήσεις στὸ ἐπόμενο, πρέπει νὰ ἔχεις πατήσει στὸ προηγούμενο. Κάθε βαθμίδα συνδέεται μὲ τὴν προηγούμενη καὶ τὴν ἐπόμενη. Ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ τὶς κακίες καὶ τὰ ἁμαρτωλὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων: τὸ ἕνα γεννᾷ τὸ ἄλλο. Ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως συμπλέκονται μεταξύ τους καὶ οἱ ἀρετὲς· κάθε ἀρετὴ συνδέεται μὲ αὐτὴν πὸς τὴ γεννᾷ, τὴ μητέρα της, καὶ μὲ τὰ τέκνα της, δηλαδὴ μὲ τὶς ἀρετὲς πὸς γεννᾷ ἡ ἴδια.

Γιὰ νὰ ἀνεβούμε σὲ μιὰ σκάλα, ἀπαιτεῖται πρῶτα ἡ σταθεροποίησί της στὸ ἔδαφος. Ἔτσι καὶ στὴν πνευματικὴ κλίμακα τῶν ἀρετῶν, ἡ θεμελιώδης ἀρετὴ, πάνω στὴν ὁποία στηρίζονται οἱ ὑπόλοιπες, εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη. Ὅ,τι κάνει ὁ χριστιανὸς χωρὶς ταπεινοφροσύνη δὲν εἶναι ὑγιές, δὲν εἶναι ἄγνὸ καὶ ἅγιο. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς συχνὰ ἐδίδασκε ὅτι τὰ οὐσιώδη τῆς πίστεώς μας πρέπει νὰ τὰ κάνουμε «ἐν κρυπτῷ», στὸ «ταμιεῖόν» μας, δηλαδὴ στὸ πιὸ ἐσωτερικὸ δωμάτιο τοῦ σπιτιοῦ. Γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε πραγματικὲς ἀρετὲς, πρέπει νὰ ἔχουμε καὶ νὰ διατηροῦμε τὴν ταπεινοφροσύνη· εἰδᾷλλως οἱ ἀρετὲς μας θὰ εἶναι ψεύτικες, ὑποκριτικές, «πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις».

Ἐὰν τὸ πρῶτο σκαλὶ εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη, τὸ ἔσχατο σκαλοπάτι σὲ αὐτὴν τὴν κλίμακα τῶν ἀρετῶν, αὐτὸ τὸ ὁποῖο μᾶς ἐνάγει μὲ τὸν Χριστό, εἶναι ἡ θεοειδὴς ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη γίνεται ἡ κορυφὴ καὶ ἡ κορωνὴ αὐτῆς τῆς κλίμακος τῶν ἀρετῶν. Μὲ τὴν ἀγάπην ὁ ἄνθρωπος ὁμοιοῦται μὲ τὸν Θεὸ κατὰ τὸ δυνατό. Βαθμίδα μὲ βαθμίδα, χρόνο μὲ τὸν χρόνο, ἀρετὴ μὲ τὴν ἀρετὴ, ὁ χριστιανὸς ἀγωνίζεται νὰ ἀνεβαίνει σὲ αὐτὴν τὴν πνευματικὴν σκάλα ἕνα - ἕνα τὰ σκαλοπάτια. Στὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου φαίνεται καθαρὰ ἡ ἀλληλουχία τῶν ἀρετῶν: ἡ ταπεινοφροσύνη γεννᾷ τὴν ὑπομονή, τὴν ὑπακοή, τὴν πίστη, τὴν πραότητα. Ἡ μετάνοια τὴ συγχωρητικότητα, τὴ μακροθυμία, τὴν πραότητα, τὴν ἀοργησία κ.λπ. Κάθε ἐπὶ μέρους ἀρετὴ γίνεται ἡ βάση ἢ ἡ μητέρα γιὰ κάποια ἄλλη. Χάνοντας ὁ χριστιανὸς μιὰ ἀρετὴ, χάνει καὶ ὅλες τὶς ἄλλες οἱ ὁποῖες συμπλέκονται μαζί της.

Γι' αὐτὸ τὰ βήματα στὴν σκάλα πρέπει νὰ εἶναι προσεκτικὰ καὶ σταδιακὰ, γιὰτὶ παραδοκοῦν οἱ δαίμονες, γιὰ νὰ μᾶς ἐκτρέψουν ἀπὸ τὴν ἄνοδό μας πρὸς τὸν οὐρανό. Ὁ χριστιανὸς δὲν ἔχει μόνο τὸ «βάρος» τοῦ σώματός του ὡς ἐμπόδιο γι' αὐτὴν τὴν ἄνοδο, τὸν «παλαιὸ ἄνθρωπον», τὸν ἄνθρωπον τῆς «σαρκός», ὁ ὁποῖος ἀντιστρατεύεται κατὰ τοῦ «πνεύματος», ἀλλὰ καὶ τὰ πονηρὰ πνεύματα, τοὺς δαίμονες. Μάλιστα κατὰ τὴν πατερικὴ θεολογία οἱ δαίμονες ἔχουν ἐξειδίκευση στὰ διάφορα ἁμαρτήματα (δαίμονας τῆς πορνείας, τῆς φιλαργυρίας, τῆς γαστριμαργίας κ.λπ.) καὶ ἐπιτίθενται στὸν ἄνθρωπον καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἀναβάσεως αὐτῆς τῆς πνευματικῆς σκάλας· μέχρι νὰ ξεψυχήσει ὁ ἄνθρωπος, οἱ δαίμονες δὲν παραιτοῦνται ἀπὸ τὴ μάχην ἐναντίον τῆς ψυχῆς του.

Ἀπὸ τὸ πλοῦτο τοῦ βιβλίου παραθέτουμε δύο μικρὰ διαμάντια:

«Ἄρχων δαιμόνων, ὁ πεσὼν ἐωσφόρος· καὶ ἄρχων παθῶν, ὁ λαίμος τῆς κοιλίας» (ΙΔ', κζ'). Δηλαδὴ, ὅπως ἀρχοντας τῶν δαιμόνων εἶναι ὁ ἐωσφόρος, ὁ διάβολος, ἔτσι ἀρχοντας τῶν παθῶν εἶναι ὁ λαίμος μας μὲ τὸ φαγητὸ καὶ τὴν κοιλιόδουλεία.

«Μικρὰ θρίξ, ταρασσει ὀφθαλμόν· καὶ μικρὰ φροντίς, ἀφανίζει ἡσυχίαν» (ΚΖ', ιζ'). Δηλαδὴ μιὰ μικρὴ τρίχα ταραξίζει τὸ μάτι, ἐὰν μπεῖ μέσα του. Τὸ ἴδιο καὶ μιὰ μικρὴ φροντίδα ἐξαφανίζει τὴν ἡρεμία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ περίοδος τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς εἶναι ἡ ἰδανικὴ γιὰ τὴν ἄνοδο τῆς κλίμακος τῶν ἀρετῶν.

«Ήσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ἦν προάγων αὐτούς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. Καὶ

παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν, ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαΐξουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰακώβος καὶ Ἰωάννης υἱοὶ Ζεβεδαίου λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὁ ἐάν αἰτήσωμεν ποιήσης ἡμῖν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ οἴδατε

ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΜΑΡΤΙΟΥ
Ε΄ ΝΗΣΤΕΙΩΝ (ΜΑΡΙΑΣ ΑΙΓΥΠΤΙΑΣ)

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ Μάρκ. ι' 32-45

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Έβρ. θ' 11-14

τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· δυνάμεθα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν

αὐτοῖς· τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαί ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς λέγει αὐτοῖς· οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐάν θέλη γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος, καὶ ὅς ἐάν θέλη ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος· καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν».

Η ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΟΥ «ΚΑΤ' ΕΙΚΟΝΑ»

Ἐν σοὶ μήτηρ ἀκριβῶς διεσώθη τὸ κατ' εἰκόνα (Ἀπὸ τὸ Ἀπολυτίκιο τῆς Ὁσίας)

Τὴν Ε΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν ἡ Ἐκκλησία μας προβάλλει τὴν μορφή τῆς Ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας «πρὸς διέγερσιν τῶν ραθύμων εἰς μετάνοιαν». Εἶναι ἡ τελευταία ἐβδομάδα πρὶν τὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδᾳ, καὶ γίνεται μιὰ ὑπενθύμιση στοὺς πιστοὺς γιὰ τὴ σημασία τῆς μετανοίας καὶ πόσο αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἀλλάξει τὴν ζωὴ ὁποιουδήποτε ἀνθρώπου. Καὶ ὄχι μόνον νὰ τοῦ ἀλλάξει τὴ ζωὴ, ἀλλὰ νὰ τοῦ διασώσει τὸ «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ ποὺ τοῦ ἔχει δωρηθεῖ.

Ὅπως μᾶς φανερώνει τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως, ὁ ἄνθρωπος πλάστηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ «κατ' εἰκόνα» Αὐτοῦ. «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν» (Γεν. 1: 26) γράφεται στὸ ἱερό κείμενο καὶ γίνεται ὑποδήλωσις τῆς τριαδικότητος τοῦ Θεοῦ μὲ τὴ χρῆσις τοῦ πρώτου πληθυντικῶς προσώπου (ποιήσωμεν). Ὁ ἄνθρωπος λαμβάνει τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ δημιουργεῖται «κατ' εἰκόνα» Αὐτοῦ. Ὅπως μᾶς ἐξηγεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ «εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως» (Κολ. 1: 15) καὶ ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι δημιουργηθήκαμε σύμφωνα μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀποκτήσαμε ἔτσι αὐτὸ τὸ «κατ' εἰκόνα». Σὲ αὐτὸ τὸ «κατ' εἰκόνα» συμπεριλαμβάνονται ὅλες οἱ δωρεές τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο, οἱ ὁποῖες τὸν διαφοροποιοῦν καὶ τὸν διακρίνουν ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ. Μόνον ὁ ἄνθρωπος κατέχει ἐκ γενετῆς, ὡς μέγιστο δῶρο, νὰ εἶναι «κατ' εἰκόνα» τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἀναλύοντας τὸ «κατ' εἰκόνα», ὁμιλοῦν γιὰ τὸ αὐτεξούσιο τοῦ ἀνθρώπου (ἐλευθερία βουλήσεως), τὸ νοερό (λογικὸ), τὸ ἀρχικό (κυριαρχικὸ ἐπὶ τῆς φύσεως), τὸ δημιουργικὸ καὶ ἄλλα χαρίσματα ποὺ διαθέτει ὁ ἄνθρωπος, ὡς δῶρα τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶχε αὐτὰ τὰ δῶρα τοῦ «κατ' εἰκόνα», γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἀναφέρεται στὸ ἱερό κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὅτι ὁ Ἄδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ «γυμνοὶ ἦσαν καὶ οὐκ ἠσχύνοντο», ἐνῶ ἦσαν γυμνοί, χωρὶς ἐνδύματα, δὲν ἐντρέποντο διότι τοὺς ἐκάλυπτε ἡ θεία δόξα. Ὁ συμβολισμὸς εἶναι σαφής: κοντὰ στὸν Θεὸ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει καμμία ἀνάγκη, ἀφοῦ ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ γεμίζει τὴν ὑπαρξή του.

Τὸ «κατ' εἰκόνα» ἐδόθη ὡς παρακαταθήκη στὸν ἄνθρωπο προκειμένου μὲ τὴν ὀρθὴ χρῆσις τοῦ αὐτεξουσίου, τοῦ νοεροῦ καὶ τῶν λοιπῶν χαρισμάτων του νὰ ἐνωθεῖ μὲ πίστη, ἀγάπη καὶ ὑπακοή στὸν Θεὸ καὶ νὰ ὁμοιωθεῖ, κατὰ χάριν,

μὲ Αὐτόν. Νὰ ἐπιτελέσει τὸν προορισμὸ του, τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ, νὰ καταστεῖ ὁμοῖος κατὰ τὴν συμπεριφορὰ μὲ τὸν Θεὸ, ὡς τὸ ἀγαπημένο δημιούργημά του, ὡς τὸ υἱοθετημένο παιδί Του.

Γνωρίζουμε, ὅμως, ὅτι οἱ πρωτόπλαστοι δὲν συνεργάσθηκαν μὲ τὸν Θεὸ, γιὰ νὰ φθάσουν στὸ «καθ' ὁμοίωσιν», καὶ ὑπακούοντας στὸν πειρασμὸ ἐξέπεσαν τοῦ παραδείσου. Αὐτὴ ἡ πτώσις καὶ ἐξωσις ἀπὸ τὸν παράδεισο εἶχε ὡς παράπλευρη συνέπεια καὶ τὴν ἀμαυρωσις τοῦ «κατ' εἰκόνα». Ὁ μεταπτωτικὸς ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὰ πρωταρχικὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ πλήρως ὑγιῆ, ἀλλὰ ἀμαυρωμένα. Ἡ ἀμαυρωσις τοῦ «κατ' εἰκόνα» συνετελέσθη γιὰ πρώτη φορὰ μὲ τὴν πτώσι τῶν πρωτοπλάστων καὶ συντελεῖται συνεχῶς μὲ τὶς προσωπικὲς ἀμαρτίες ἐνὸς ἐκάστου ἀνθρώπου στὴ διάρκεια τῆς ἱστορίας. Ὅπως ὁ ἄρρωστος χάνει τὶς δυνάμεις τοῦ σώματός του, ἔτσι καὶ κάθε ἄνθρωπος μὲ τὴν ἀμαρτία του ἀμαυρώνει καὶ ἐξασθενεῖ τὸ «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ ποὺ φέρει μέσα του. Ἡ ἴασις καὶ θεραπεία αὐτοῦ τοῦ τραυματισθέντος «κατ' εἰκόνα» ἐδωρήθη ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ πάλι στὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ λυτρωτικὸ καὶ σωτηριολογικὸ ἔργο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ὁ μεταπτωτικὸς ἄνθρωπος θεραπεύει τὸ ἀμαυρωθὲν «κατ' εἰκόνα» του μὲ τὰ μυστήρια καὶ τὴν ἀσκῆσις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Αὐτὸ βλέπουμε νὰ ἔκανε καὶ ἡ Ὁσία Μαρία ἡ Αἰγυπτία. Μετὰ τὴ μεταστροφή της ἀκολούθησε χρόνια πολλὰ μὲ ἀσκῆσις στὴν ἔρημο, μετάνοια, προσευχὴ καὶ στὸ τέλος τῆς ζωῆς της Ἐξομολόγησις στὸν ἀββᾶ Ζωσιμᾶ καὶ θεία Κοινωνία ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸ χέρι του. Ἡ ζωὴ της ὑπογραμμίζει καὶ ὑπενθυμίζει τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους θεραπεύει ὁ κάθε ἄνθρωπος, μέσα στὴν Ἐκκλησία, τὸ «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ ποὺ φέρει μέσα του ἀμαυρωμένο καὶ ἐξασθενημένο ἀπὸ τὴν ἀμαρτία καὶ τὸ κακό. Μὲ τὴν θεραπεία τοῦ «κατ' εἰκόνα» ἐπανερχεται πλεον ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀρχικὴ του θέση, πλησιάζει στὴν ὁμοίωσή του μὲ τὸν Θεὸ, καθίσταται κατὰ χάριν υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Οἱ ἅγιοι ἀποδεικνύουν τὸ δυνατόν τῆς μετανοίας, τῆς θεραπείας καὶ τῆς σωτηρίας ὄλων τῶν ἐπιθυμούντων καὶ ἀγωνιζομένων πιστῶν. Γι' αὐτὸ καὶ τοὺς προβάλλει ἡ Ἐκκλησία μας, γιὰτι μὲ τὸν ἀγῶνα τους καὶ τὴ θεία Χάρη διέσωσαν τὸ «κατ' εἰκόνα».

Ἡ Ἀδελφότης εἶχε ἀπ' ἀρχῆς ὑπ' ὄψιν τῆς ὅτι σκοπὸς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἡ ἀπλή γνώσις, ἀλλὰ ἡ ἔντονος ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ χριστιανικὴ ζωὴ. Δὲν εἶναι δυνατόν ὅμως νὰ ὑπάρξῃ ποτὲ ὠλοκληρωμένη χριστιανικὴ ζωὴ χωρὶς τὴν συμμετοχὴν τοῦ πιστοῦ εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς θείας κοινωνίας. Ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἀδελφότητος εἶχε ἀποδώσει ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὰ δύο αὐτὰ μυστήρια. Ὁ ἴδιος ἐθεώρει αὐτονόητον καὶ ἀπαραίτητον νὰ τὰ ἀσκή, παρὰ τὴν κλονισμένην ὑγίαν του, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ κήρυγμα καὶ τὴν ἐξομολόγησιν. Καὶ μετ' αὐτὸν κληρικοὶ τῆς Ἀδελφότητος διέθεταν ἄρκετον χρόνον, διὰ νὰ βαστάσουν τὸ βᾶρος τῆς δοκιμασίας.

Πολυάριθμοι δὲ προσήρχοντο εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, ὥστε ἀδυνατοῦσαν οἱ κληρικοὶ μὲν νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ὁλονὲν αὐξανόμενων πιστῶν.

Πολλάκις εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ἡ Ἀδελφότης νὰ στείλῃ περιοδεύοντας πνευματικούς ἀνὰ τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἐκτὸς ἐκεῖνων τοὺς ὁποίους εἶχε ὡς μονίμους ἱεροκήρυκας-πνευματικούς εἰς ἐπαρχιακὰς πρωτεύουσας. Οἱ πνευματικοὶ τῆς Ἀδελφότητος διέθεταν ὄχι ὀλίγον χρόνον καὶ διὰ τὴν ἐξομολόγησιν τῶν μαθητῶν τῶν Κ.Σ., καὶ μάλιστα τῶν φοιτῶντων εἰς τὰ Ἀνώτερα καὶ Μέσα Κ.Σ.

Ἕνας ἄλλος τομεὲς ἐργασίας, τὸν ὁποῖον ἰδίως ἀπὸ τὴν προηγηθεῖσαν τοῦ πολέμου δεκαετίαν καὶ ἐντεῦθεν ἐπρόσεξεν ἡ Ἀδελφότης, ἦτο καὶ ἡ καλύτερα ὀργάνωσις τῶν ἐκασταχοῦ προηγμένων εἰς θρησκευτικὴν ζωὴν Χριστιανῶν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι καὶ ἐνωρίτερον, ἀπὸ τοῦ 1900 καὶ ἐντεῦθεν, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἀδελφότητος ἠλίευε καὶ συνεκρότει εἰς ὀμάδας, χωριστὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τοὺς περισσότερον εὐσεβεῖς καὶ τακτικούς ἀκροατὰς τῶν κηρυγμάτων τοῦ Χριστιανοῦ ἀνὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας. Καθωδήγει δὲ αὐτούς, ὥστε νὰ συναντῶνται τακτικῶς, νὰ συζητοῦν ἐπὶ οἰκοδομητικῶν θεμάτων, νὰ μελετοῦν θρησκευτικὰ βιβλία, νὰ ἐνισχύωνται εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ νὰ ἀποτελοῦν ἔτσι τὴν καλὴν ζῦμην εἰς τὴν πόλιν των.

Ἀπὸ τοῦ 1930 καὶ ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ, χάρις εἰς τὴν εὐρύτεραν διάδοσιν τοῦ κηρύγματος, ἐπληθύνθησαν οἱ πιστοὶ τόσο εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὅσον καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις καὶ ὀργανώθησαν οὗτοι, εἰς ὀλίγας κατ' ἀρχάς, εἰς περισσότερας κατόπιν πόλεις, εἰς θρησκευτικούς συλλόγους. Οἱ σύλλογοι αὐτοί, ἐργαζόμενοι διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνόρθωσιν τῆς κοινωνίας, ἐπεβλήθησαν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων. Ἀπετέλεσαν δὲ σπουδαῖον βοήθημα διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν ἱεροκλήρων τῆς Ἀδελφότητος.

Σύλλογος μὲ εὐρύτεραν ἀποστολὴν ἰδρύθη εἰς Ἀθήνας παρὰ τῆς Ἀδελφότητος, ἀρχομένου τοῦ 1929, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Σύλλογος Ὁρθοδόξου Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος». Αὐτοῦ σκοπὸς ἐτέθη «ἡ ἐσωτερικὴ ἐν Ἑλλάδι ἱεραποστολή, τουτέστιν ἡ παρὰ τῷ λαῷ διάδοσις τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν μὀρφωσιν αὐτοῦ». Τὰ μέλη τοῦ συλλόγου, Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι, ἐνήλικες, μεμαρτυρημένου ἠθικοῦ βίου καὶ ζήλου, ἦσαν κατ' ἀρχὰς 20, διὰ νὰ αὐξηθοῦν κατόπιν σημαντικῶς καὶ ἐν θαυμαστῇ συνεργασίᾳ καὶ πειθαρχίᾳ νὰ προσφέρουν πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸ χριστιανικὸν ἔργον. Ἐβοήθησαν εἰς

τὴν ἐπέκτασιν τοῦ κηρύγματος, τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, εἰς τὴν διάδοσιν τῆς Ἁγ. Γραφῆς καὶ τοῦ χριστιανικοῦ ἐντύπου, εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῆς σπουδῆς ἀπόρων εὐσεβῶν φοιτητῶν, εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ Ἀκτίνες, εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ ἀκινήτου Καρύτση 14 καὶ εἰς ἄλλας παρεμφερεῖς ἱεραποστολικὰς ἐργασίας.

Ἡ ἐπέκτασις τῆς χριστιανικῆς κινήσεως τόσο μετὰξὺ ἀνδρῶν ὅσον καὶ μετὰξὺ τῶν γυναικῶν ἔθετε πλέον ἐπὶ τάπητος τὰς σκέψεις καὶ τὰ σχέδια τοῦ ἀειμνήστου ἰδρυτοῦ τῆς Ἀδελφότητος μας ὡς πρὸς τὴν ἴδρυσιν γυναικεῖας ἱεραποστολικῆς ἀδελφότητος, ἀνάλογον πρὸς τὴν τῆς «Ζωῆς». Ἡ Ἀδελφότης μας, ἀδελφότης μοναστικῆ ἀποτελουμένη ἀπὸ κληρικούς καὶ λαϊκούς, εἰς τὴν αὐξανομένην χριστιανικὴν κίνησιν μετὰξὺ τῶν γυναικῶν, ὅπως εἶναι εὐνόητον, μόνον τὸ ἐπ' ἐκκλησιαστικὴν κήρυγμα ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ διὰ τῶν κηρύκων τῆς, διὰ δὲ τῶν πνευματικῶν τῆς τὴν ἐξομολόγησιν. Ἄλλ' ὑπελείπετο στάδιον ἐργασίας πολὺ μεγάλο διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἐποικοδομὴν τῆς τάξεως τῶν γυναικῶν. Ἐπρεπε νὰ ὀργανωθῆ, ἢ ἐνισχυθῆ καὶ νὰ ἐπεκταθῆ ἡ μετὰξὺ τῶν γυναικῶν θρησκευτικὴ κίνησις. Τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἶναι εἰς τὰς κεντρικὰς του γραμμάς ἔργον γυναικεῖας ἀδελφότητος. Ἐχρειάζοντο ὅμως διὰ τὴν σύμπληξιν τῆς κυρίως στελέχῃ μὲ προσόντα ἀνάλογα πρὸς ἐκεῖνα τῶν μελῶν τῆς Ἀδελφότητός μας.

Οὕτω τὸν Νοέμβριον τοῦ 1938 ἰδρύθη ἡ «Εὐσέβεια» ὡς γυναικεῖα ἱεραποστολικὴ Ἀδελφότης. Περιέλαβεν εὐσεβεῖς γυναῖκας ἀγάμους, χωρὶς οἰκογενειακὰς ὑποχρεώσεις, ἀφιερωμένας εἰς τὸν Χριστόν, μὲ σκοπὸν ἀφ' ἐνὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν μελῶν τῆς εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ζωὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐν πνεύματι ἱεραποστολικῶν ἐργασίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰξὺ τοῦ γυναικεῖου κόσμου. Τὰ μέλη τῆς «Εὐσέβειας» κατὰ τὴν ἐπίσημον εἰς τὴν πνευματικὴν τῶν κατάρτισιν καὶ ἱεραποστολικὴν ἐργασίαν ἀπὸ τὸν προοιστάμενον τῆς «Ζωῆς». Μέχρι τοῦ 1940 ἀριθμοῦσα ἡ «Εὐσέβεια» περὶ τὰ 10 μέλη, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων φοιτήτριαι διαφόρων ἐπιστημῶν, παρουσίασεν ἀξιολόγους καρπούς.

(Συνεχίζεται)

ΖΩΗ

Ὁρθόδοξον Χριστιανικὸν Περιοδικὸν

Ὁργανον Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «ΖΩΗ»

Κυκλοφορεῖ κάθε μῆνα.

Ἐκδότης: Ἀδελφότης Θεολόγων ἢ «ΖΩΗ» Σ.Α., Καρύτση 14, (4ος ὄροφος) 105 61 Ἀθήναι.

Τηλ.: 210 64 28 331 (Καθημερινὲς 8:00 - 14:00), e-mail: athenszoh@gmail.com

Διευθυντὴς Συντάξεως: π. Σεραφεῖμ Στολάκης, Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήναι.

Ἐκτύπωσις: «Λυχνία Α.Ε.», Ἀνδραβίδας 7, 136 71 Χαμόμυλο - Ἀχαρῶν.

Τηλ.: 210 3410436, FAX: 210 3425967, www.lychnia.gr

ΚΩΔΙΚΟΣ: 01 1290

Ἡ ἀνανέωσις τῆς ἐτήσιας συνδρομῆς ἐσωτερικοῦ (10 €)

μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ τοὺς ἐξῆς τρόπους:

- Μὲ κατάθεσιν στὴν Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, στὸν λογαριασμὸ ποῦ διατηρεῖ ἡ Ἀδελφότης ὑπ' ἀριθμ.: **132/296000-13 (IBAN: GR1501101320000013229600013)**, BIC/Swift Code: ETHNGRAA, δικαιοῦχος: Ἀδελφότης Θεολόγων ἢ «ΖΩΗ». Στὴν αιτιολογία νὰ ζητᾶται νὰ σημειώνεται ρητῶς τὸ ὄνοματεπώνυμο τοῦ συνδρομητῆ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ περιοδικοῦ (ΖΩΗ)
- Στὸ βιβλιοπωλεῖο «ΖΩΗ» (Καρύτση 14, Ἀθήνα) καὶ συνεργαζόμενα βιβλιοπωλεῖα
- Στὰ ΕΛΤΑ μὲ ἐντυπο ταχυπληρωμῆς ποῦ συναποστέλλεται ἀνὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα γιὰ ὄσους ἔχουν ὀφειλῆ (χωρὶς τέλη) ἢ μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ στὴ δ/νση τοῦ περιοδικοῦ (Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα) (μὲ ἐπιβάρυνση μὲ τέλη)
- Σὲ κατὰ τόπους συνεργάτες καὶ ἀντιπροσώπους, οἱ ὁποῖοι θὰ κόβουν σχετικὲς ἀποδείξεις.

Ἡ ἀνανέωσις τῆς ἐτήσιας συνδρομῆς ἐξωτερικοῦ (25 €) / Κύπρου (15 €)

μπορεῖ νὰ γίνῃ μόνο μὲ κατάθεσιν στὴν τράπεζα

Τὸ περιοδικὸ ἀποστέλλεται καὶ σὲ ἠλεκτρονικὴ μορφή (pdf)

ἀντὶ τῆς ἐντύπης μὲ τὴν συνδρομὴ τῶν 10 εὐρώ,

γιὰ ὄσους συνδρομητῆς τὸ ἐπιθυμοῦν καὶ μᾶς τὸ δηλώσουν.

δ) Να εξετάζουμε πολύ προσεκτικά τον εαυτό μας, εάν παραμένουμε στη σωστή πίστη. Γιατί είναι πολύ εύκολο να ξεγελαστούμε, παρασυρόμενοι από το ότι σε όρισμένες περιπτώσεις ομολογούμε με τα λόγια μας την πίστη μας, ή κάνουμε κάτι... Υπάρχει, λοιπόν, ο κίνδυνος να απατηθούμε και να νομίσουμε ότι είμαστε εντάξει. Γι' αυτό πρέπει να παρακολουθούμε προσεκτικά τον εαυτό μας, να τον εξετάζουμε με ενδιαφέρον και να διερωτώμαστε: Ζούμε σύμφωνα με το θέλημα του Θεού; Έχουμε τον Χριστό μέσα μας; Αυτό θα πεί αυτοκριτική.

8. Πώς να γίνεται η αυτοκριτική;

Είναι ένα δύσκολο θέμα. Για να γίνει σωστά, χρειάζονται κάποιες προϋποθέσεις. α) Να γίνεται με τον φωτισμό του Θεού.

Στην αυτοκριτική γινόμαστε έμεις οι ίδιοι κριτές και δικαστές του εαυτού μας. Μέσα μας όμως λειτουργεί, άλλοτε φανερά και άλλοτε κρυφά, ο ισχυρός πομπός της αυταρέσκειας, που μας παραπλανά. Χρειάζεται, για τον λόγο αυτό, ο φωτισμός του Θεού, για να αντίσταθούμε στον πειρασμό της αυτοκολακείας που άμνηστεύει το πᾶν.

Αυτός ο φωτισμός του Θεού θα μας βοηθήσει να αποφύγουμε τις γενικές και άοριστες και άχρωμες διαπιστώσεις του τύπου: Δεν είμαι ειλικρινής; Έχω έγωισμό. Δεν προσέχω κλπ.

β) Να γίνεται σε σύγκριση με το θέλημα του Θεού. Αυτή είναι η δεύτερη προϋπόθεση.

Γιατί σε σύγκριση με το θέλημα του Θεού και όχι με τους άλλους;

Οί άλλοι είναι άνθρωποι σαν κι έμᾶς, με έλατώματα, με αδυναμίες, και φυσικά με τον άγωνα τους. Έτσι κάπου θα βρούμε πολλές δικαιολογίες για τον εαυτό μας και τις αδυναμίες μας. Δεν πρέπει να ξεχνᾶμε ότι το πρότυπό μας δεν είναι οί άλλοι, αλλά ο θεάνθρωπος Κύριός μας, και οί άγιοί του. Κριτήριό μας θα είναι το πώς μᾶς θέλει ο Θεός και όχι το πώς είμαστε σε σχέση με τους άλλους. Μελετώντας την Άγία Γραφή και τους βίους τών άγιων, θα βρούμε τᾶ υποδείγματα που χρειαζόμαστε, ώστε η αυτοκριτική μας να είναι ειλικρινής και αντικειμενική.

9. Δυσκολίες και έμπόδια.

Αυτό το τόσο υπέροχο έργο της αυτογνωσίας υπάρχουν πολλά έμπόδια και δυσκολίες που θέλουν να το πνίξουν. Είναι χρήσιμο να υπενθυμίσουμε μερικά από αυτά.

α) Το θέμα του χρόνου, πρώτα-πρώτα.

Είμαστε όλοι πιεσμένοι, και ο χρόνος μας είναι περιορισμένος. Το ότι όμως δεν έχουμε χρόνο είναι μία άπλη και βέβαια όχι σωστή δικαιολογία. Το έργο της αυτογνωσίας, της αυτοκριτικής, δεν είναι θέμα χρόνου. Είναι θέμα αξιολόγησης. Από μιᾶ σωστή αξιολόγηση τών απασχολήσεών μας, ο

χρόνος βρίσκεται.

β) Άλλο έμπόδιο είναι η δειλία. Φοβόμαστε να δούμε κατάματα τον εαυτό μας. Κοστίζει. Δεν είναι εύκολο να παίρνει κανείς αποφάσεις κατάμουτρα στον εαυτό του. Γιατί αυτογνωσία και αυτοκριτική σημαίνει έλεγχο και διόρθωση.

γ) Μεγάλο έμπόδιο είναι ο κακός εαυτός μας και οί άμαρτίες μας. Ο ψαλμωδός αναφέρει το έξης (39, 13): «*Κατέλαβόν με αί άνομίας μου και ούκ ήδυνήθην τοῦ βλέπειν*». Δηλαδή, «με έχουν σκοτίσει τόσο πολύ οί άμαρτίες μου, ώστε δεν βλέπω σωστά τον εαυτό μου». Και ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης προσθέτει: «*εύκολοι γάρ έσμεν γινῶναι ούρανόν μάλλον ή έαυτούς*».

Και έτσι είναι. Είμαστε πρόθυμοι να έξερευνήσουμε τον ούρανό, το διάστημα, παρά να έρευνήσουμε τον εαυτό μας. Δεν θέλουμε να ζοριστούμε. Κι αυτό συμβαίνει σε όλους μας. Όχι μόνο στους πιδ νέους. Μεγάλο έμπόδιο οί άμαρτίες μας. Γιατί άφαιρούν από τᾶ πνευματικά μας μάτια την καθαρότητα και τᾶ διαύγεια, και δεν μπορούμε να βλέπουμε αντικειμενικά, καθαρά, τον εαυτό μας. Κι όχι μόνο αυτό. Μᾶς πείθουν ότι δεν είναι απαραίτητη, δεν μᾶς χρειάζεται η αυτοκριτική.

* * *

Όλοι έχουμε θαυμάσει τους έρευνητές που με τᾶ σκάφανδρα ή μικρά υποβρύχια έρευνοῦν τᾶ βάθη τών θαλασσών και φωτογραφίζουν διάφορα έπεισόδια από τᾶ ζωᾶ και τον πλοῦτο που υπάρχουν σ' αυτές.

Ένα τέτοιο σκάφανδρο είναι και η αυτογνωσία. Μ' αυτή ο καθένας μας μπορεί να κατέβει στα βάθη της ψυχής του και να έρευνήσει τον πραγματικό εαυτό του. Ίσως να ανακαλύψει έτσι πολλά άσχημα που κατοικοῦν στα βάθη της ψυχής του, πάθη, αδυναμίες, άμαρτωλές καταστάσεις... Άλλά και κάποιες όμορφες από αυτές που κρύβει μέσα του ο πνευματικός κόσμος μας, αφού είμαστε πλασμένοι «*κατ' εικόνα*» Θεού. Έτσι, η αυτογνωσία τελικά δεν είναι μόνο ένα κοίταγμα του εαυτού μας. Είναι κυρίως ένα κοίταγμα της εικόνας του Θεού που έχουμε μέσα μας. Είναι μιᾶ θέα του ίδιου του Θεού.

Άλλά και κάτι άλλο. Όταν ένα πλοίο βγαίνει στο πέλαγος –για να ξαναγυρίσουμε στο παράδειγμά μας– είναι αδύνατο να φτάσει στο λιμάνι χωρίς έλεγχο και έπαναφορά του στη γραμμή πλευσεως. Έτσι και οί ποντοπόροι της πνευματικής πορείας δεν θα φτάσουν στο τέλος της πορείας τους, στον στόχο τους, στο «*καθ' όμοίωσιν*», αν δεν έχουν το θάρρος να βλέπουν κατάματα τον εαυτό τους, να έπισημαίνουν τις παρεκκλίσεις τους και φυσικά να επανέρχονται στις γραμμές τους με ριζικές αλλαγές.

Στην πορεία μας στη Σαρακοστή αυτή, ᾶς δοκιμάσουμε να το βάλουμε σε έφαρμογή. Με πολύ κόπο στην αρχή. Πιδ εύκολα στη συνέχεια... Άξίζει τον κόπο.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΠΙΣΤΗ

Πρόσφατες έρευνες των YouGov και Bible Society στα τέλη του 2025 και τις αρχές του 2026 στη Βρετανία αποτυπώνουν μια εκπληκτική στροφή των νέων της λεγόμενης Generation Z στη θρησκεία. Σύμφωνα με τα στοιχεία, ένα έντυπωσιακό ποσοστό ως 45% της ηλικιακής ομάδας 18-24 ετών δηλώνει ότι πιστεύει στον Θεό, τη στιγμή που πέντε χρόνια νωρίτερα, το 2021, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν μόλις 16%. Την ίδια στιγμή, ένα ποσοστό 16% στην ίδια ηλικιακή ομάδα δηλώνει ότι πηγαίνει στην εκκλησία τουλάχιστον μία φορά τον μήνα, τη στιγμή που το 2018 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν μόλις 4%. Η στροφή αυτή φαίνεται να είναι δηλωτική μιας αναζήτησης νοήματος και σκοπού σε έναν κόσμο στον οποίο η συγκεκριμένη γενιά έχει ζήσει τη μία κρίση μετά την άλλη: από την κρίση της πανδημίας, στην έκτιναξη του κόστους ζωής και τις αλληλέλληλες γεωπολιτικές κρίσεις. Παράλληλα, πιθανότατα η στροφή αυτή αποτυπώνει και την κόπωση ή και απογοήτευση από τον «μαγικό» ψηφιακό κόσμο των νέων τεχνολογιών, που έταζε πρόοδο και επικοινωνία, και έχει καταλήξει απεναντίας να βυθίζει τον άνθρωπο στη μοναξιά και την απομόνωση. Βέβαια, το ζητούμενο δεν είναι απλώς να στραφούν οι νέοι και προς την πίστη και την Έκκλησία, μέσα στην απόγνωση της εποχής. Αλλά, σίγουρα, αυτό είναι η αρχή: η απογοήτευση από τα «κεράτια» της εποχής μας και η αρχή της επιστροφής στον Πατέρα.

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

Τον Ιανουάριο η Γαλλία έγινε η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που προχώρησε σε νομοθετική ρύθμιση για την προστασία των παιδιών και των εφήβων από τους κινδύνους του διαδικτύου, με σχέδιο νόμου που ενέκρινε η γαλλική Έθνοσυνέλευση ή Κάτω Βουλή (το άλλο σώμα του κοινοβουλίου, η Άνω Βουλή, είναι η Γερουσία, με περιορισμένο σε σχέση με την Έθνοσυνέλευση ρόλο και λόγο). Με συντριπτική λοιπόν πλειοψηφία 130 ψήφων υπέρ και μόλις 21 κατά, το γαλλικό κοινοβούλιο ενέκρινε τη θέσπιση ηλικιακού ορίου, που προσδιορίστηκε στα 15 έτη, για την πρόσβαση παιδιών και εφήβων σε ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης όπως το Facebook, το Instagram και το TikTok. Στόχος της νομοθετικής ρύθμισης ή προστασία της ψυχικής υγείας των παιδιών και εφήβων από τους κινδύνους του διαδικτύου. Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και η χώρα μας, με το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης να αναζητεί τρόπους εφαρμογής του ηλικιακού ορίου. Υπάρχει εδώ κάτι που αξίζει να μας προβληματίσει: Αφού πρώτα η κοινωνία μας διαφώνισε με κάθε τρόπο και μέσω των κοινωνικών δικτύων ως "must", και μάλιστα για τους νέους, ως αυτό που κατεξοχήν διακρίνει τους νέους από τους «άρτηριοσκληρωτικούς» μεγαλύτερους, αφού έκανε στην πράξη τους νέους πειραματόζωα στο βωμό του κέρδους μεγάλων εταιρειών του κλάδου, διαπιστώνει τώρα τον δραματικό αντίκτυπο στην ψυχική υγεία των παιδιών και των εφήβων. Και τρέχει και δεν φτάνει να συμμαζέψει... τα άσυμμάζευτα...

ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Σε λαμπρή τελετή που οργανώθηκε στις 15 Ιανουαρίου 2026 στην κατάμεστη Αίθουσα Τελετών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, έγινε η απονομή της Ειδικής Τιμητικής Διάκρισης του Έμβληματος «Άγιος Δημήτριος» στον Σεβασμιώτατο Αρχιεπίσκοπο πρώην Αμερικής κ. Δημήτριο. Η ξεχωριστή αυτή τιμητική διάκριση, κατόπιν απόφασης της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου, ήλθε να αποδώσει τη δέουσα τιμή προς μια έμβληματική μορφή της Ορθοδοξίας με μακρόχρονη και πολυσιδηή προσφορά, όχι μόνο στον χώρο της ποιμαντικής διακονίας, αλλά και στη θεολογική σκέψη, στα Γράμματα και τον Πολιτισμό. Τον μήνα που τιμάμε τους αγίους Τρεις Ιεράρχες ως προστάτες της Παιδείας και των Γραμμάτων, ήλθε αυτή η εκδήλωση να μας θυμίσει ότι και διαχρονικά αλλά και ειδικότερα στην εποχή μας υπάρχουν Ιεράρχες που προάγουν την Παιδεία και τα Γράμματα, ακόμα και σε καιρούς πνευματικής στειρότητας και πολιτισμικής αποτελεμάτωσης. Και η Έκκλησία, γενικότερα, πέρα από κιβωτός σωτηρίας, είναι και κιβωτός Πολιτισμού.

Η ΑΠΑΝΘΡΩΠΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΥ

Στα διάσπαρτα στην Ελλάδα βυζαντινά και μεταβυζαντινά εκκλησάκια, είναι συχνό να βλέπουμε τα μάτια των Αγίων βγαλμένα, από Τούρκους που στις πιό σκοτεινές για το Γένος μας εποχές έβρισκαν καλό να εξασκούνται με αυτόν τον τρόπο... στη σκοποβολή(!). Έλοιπόν, φαίνεται ότι όλα αυτά δεν είναι κάτι που ανήκει στο μακρινό παρελθόν. Πρόσφατα μόλις ξαναήλθε στην επικαιρότητα η περίπτωση της καταγόμενης από τη Βοσνία 33χρονης μουσουλμάνας Σάντα Άμετι, η οποία στην Ελλάδα ασχολείται ενεργά με τα κοινά, και είχε βρει καλό να ανεβάσει στον λογαριασμό της στο Instagram φωτογραφίες της ίδιας να εξασκείται στη σκοποβολή με αεροβόλο πιστόλι, χρησιμοποιώντας ως στόχο μια εικόνα της Παναγίας της Βρεφοκρατούσας. Άδιανόητη ή φρίκη μιας τέτοιας ενέργειας! Άς υποθέσουμε ότι δεν πιστεύει κάποιος. Και πάλι, εύλογη ή άπορία: Ποιος άνθρωπος –και μάλιστα ποιά γυναίκα– είναι λογικό να παίρνει μια απεικόνιση μπτέρας που κρατά στην αγκαλιά το παιδί της και να χρησιμοποιεί αυτή την απεικόνιση για... εξάσκηση στη σκοποβολή; Πραγματικά δεν χωράει ο νους πόση είναι η απανθρωπιά στην οποία οδηγεί ο αντιχριστιανικός φανατισμός! Το έλβετικό δικαστήριο επέβαλε τελικά στην εν λόγω πολιτικό χρηματικό πρόστιμο 500 έλβετικών φράγκων (544 ευρώ). Άραγε, όμως, θα είχε άδικο να σκεφθεί κανείς ότι η πιό μεγάλη ποινή είναι αυτή που ο ίδιος ο έμπνεόμενος από αντιχριστιανικό μένος άνθρωπος επιβάλλει στον εαυτό του; Διότι εδώ μιλάμε, τουλάχιστον, για την ποινή της... απανθρωποποίησης.



ΚΩΔΙΚΟΣ:
01 1290

«ΖΩΗ»
Καρύτσου 14,
105 61 Αθήναι